

Засновник: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць. **Головний редактор** Т. Гранчак, д-р наук із соц. комунікацій, ст. наук. співроб., заввідділу політологічного аналізу. **Редакційна колегія:** Л. Чуприна, заввідділу оперативної інформації, Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова.

Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz2004@ukr.net, www.nbuv.gov.ua. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

№ 17

ЗМІСТ

Коротко про головне

В Україні офіційно розпочато виборчу кампанію

Президент: Мінські домовленості довели, що події на Донбасі – не внутрішній конфлікт, а пряма агресія Росії

Президент наголошує на необхідності роз'яснення сутності конституційних змін: Ми більше нікому не дамо обдурити людей

Аналітика

Тарасенко Н.

Стан виконання мінських домовленостей у контексті перспектив мирного врегулювання конфлікту на Донбасі

Рябоконт А.

Трехсторонние переговоры в Берлине в освещении зарубежных СМИ

Партійна позиція

Потіха А.

«Солітарність» і УДАР об'єднуються

Економічний ракурс

Рудь І.

Жнива-2015: сучасний стан і експортний потенціал аграрної галузі

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Аерокосмічна і авіаційна галузі

Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань

Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Охорона здоров'я

Наукові видання

Наука і влада

Проблеми інформатизації

Матеріали до Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація»
(м. Київ, НБУВ, 6–8 жовтня 2015 р.)

Якименко Ю.

**Соціальні медіа як інструмент дослідження
проблем регіонального розвитку**

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Бібліотека XXI століття: перспективи та інновації»
(м. Київ, КНУКіМ, 23–24 квітня 2015 р.)

Соколова І.

**Інформаційне забезпечення українськими бібліотеками доступу до
регіональної періодики в умовах поширення електронних технологій**

Бондаренко В.

**Дистантне інформаційно-аналітичне обслуговування користувачів як засіб
наповнення національного інформаційного простору**

До уваги держслужбовця

Гришина Т.

Нові надходження довідково-бібліографічних видань

Коротко про головне

В Україні офіційно розпочато виборчу кампанію

В Україні в суботу, 5 вересня, стартувала виборча кампанія з чергових виборів депутатів місцевих рад і сільських, селищних, міських голів, які відбудуться 25 жовтня, передає УНІАН.

При цьому місцеві вибори не проходять на тимчасово окупованих територіях у 125 населених пунктах Донецької області та 146 – Луганської області.

Так, у Луганській області вибори не пройдуть, зокрема, в Алчевську, Антрациті, Брянці, Кіровську, Краснодоні, Красному Лучі, Луганську, Первомайську, Стаханові. У Донецькій області – Горлівці, Донецьку, Єнакієвому, Торезі, Шахтарську.

У Києві вибори депутатів районних рад призначені на 27 березня 2016 р. «Комісією прийнято до відома, що вказане оголошення про початок виборчого процесу чергових місцевих виборів не стосується окремих виборів. А саме... депутатів районних у місті Києві рад, перші вибори яких, згідно з рішенням Київської міської ради від 23 липня 2015 р. № 787/1651 “Про управління районами міста Києва”, призначені на 27 березня 2016 р.», – повідомили в ЦВК.

Нагадаємо, Президент України П. Порошенко 4 вересня підписав Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо організації проведення перших виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів». Законом, який Верховна Рада прийняла 4 вересня, вносяться зміни до ст. 14, 24 Закону України «Про місцеві вибори», ст. 7 і 8 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» і викладено ряд положень у розд. II «Перехідні положення».

Документом змінюється порядок утворення об'єднаних територіальних громад. Зокрема, об'єднана територіальна громада вважається створеною з дня набрання чинності рішень усіх рад, які прийняли рішення про добровільне об'єднання, або з моменту набрання чинності рішення про підтримку добровільного об'єднання територіальних громад на місцевому референдумі за умови відповідності таких рішень висновкам Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласної державної адміністрації.

Повноваження призначати перші вибори об'єднаної територіальної громади передані Центральній виборчій комісії.

Також узгоджені за часом процедури об'єднання громад з виборчим процесом на чергових місцевих виборах, зокрема забезпечено проведення 25 жовтня 2015 р. перших місцевих виборів в об'єднаних територіальних громадах, рішення про створення яких і призначення в них перших місцевих виборів було ухвалене після 14 серпня 2015 р. або перші місцеві вибори в яких не були призначені (*News.ru* (<http://www.newsru.ua/ukraine/05sep2015/start.html>)). – 2015. – 5.09).

Президент: Мінські домовленості довели, що події на Донбасі – не внутрішній конфлікт, а пряма агресія Росії

Президент П. Порошенко наголошує, що ключовою роллю мінських домовленостей було те, що супротивнику не вдалося представити події на Донбасі як внутрішній конфлікт. «Це не є внутрішній конфлікт. 5 вересня весь світ побачив, а ми успішно довели – це є пряма агресія Російської Федерації проти вільної суверенної незалежної держави Україна», – заявив Президент, коментуючи на прохання журналістів перший рік від досягнення перших домовленостей у Мінську.

Глава держави наголосив на тому, що сам формат мінських домовленостей, до якого були залучені Україна, Росія та Європа, доводив, що це не є внутрішній конфлікт.

За словами Президента, мінські домовленості були забезпечені «Нормандським форматом». «“Нормандський формат” – це не лише керівництво Німеччини та Франції, які забезпечують підтримку позиції України. “Нормандський формат” – це потужна світова проукраїнська коаліція, бо лідери країн Євросоюзу, і це зафіксовано рішенням Ради Європейського Союзу, створили чітку трансатлантичну координацію, щоб наші партнери з-за Атлантичного океану – Сполучені Штати Америки, Канада – також стояли на українському боці. Сьогодні весь світ, починаючи від Японії, Австралії, Нової Зеландії і завершуючи США та Канадою, – на нашому боці», – заявив П. Порошенко.

Президент зазначив також, що мінські домовленості зруйнували незаконні вибори, які були проведені 2 листопада 2014 р. із брутальним порушенням усіх норм ОБСЄ та які не були ніким у світі визнані.

За словами глави держави, крихке припинення вогню, яке вже тиждень зберігається на Донбасі, пов'язано з тим, що Україна успішно імплементує мінські домовленості. Прийняття надзвичайно важливих міжнародних рішень – продовження санкцій щодо Росії Європейським Союзом та запровадження нових санкцій з боку США, і як результат – припинення вогню – означає, що альтернативи мінським домовленостям не існує, зазначив П. Порошенко.

Президент наголосив, що тільки мінські домовленості дадуть змогу повернути ці території Україні, припинити окупацію, вийти на українські кордони, звільнити заручників, які незаконно утримуються як на окупованих територіях, так і в Російській Федерації.

Глава держави наголосив на важливості ролі ОБСЄ в мінському процесі **(Офіційне інтернет-представництво президента України (http://www.president.gov.ua/news/prezident-minski-domovlenosti-doveli-sho-podiyi-na-donbasi-n-35930). – 2015. – 5.09).**

Президент наголошує на необхідності роз'яснення сутності конституційних змін: Ми більше нікому не дамо обдурити людей

Президент заявляє про необхідність широкого роз'яснення сутності конституційних змін щодо реформи децентралізації, схваленої Верховною Радою в першому читанні, із тим, щоб на виконання мінських домовленостей конституційні зміни відбулися до кінця цього року.

«Зараз ніхто не буде прискорювати прийняття змін до Конституції у другому читанні. Саме зараз ми і маємо провести роз'яснювальну роботу – що таке децентралізація», – зазначив глава держави в інтерв'ю трьом національним телеканалам. За словами Президента, має бути відповідна роз'яснювальна література, в областях – проведено широкі заходи, «щоб люди, кожен, мали можливість переконатися, що ні в якому разі його не обдурюють, що децентралізація – це наближення влади до людей, передача значного фінансового ресурсу територіальним громадам, можливість і більшої відповідальності влади».

Щодо пункту про особливості місцевого самоврядування в деяких районах Донецької та Луганської областей, Президент наголосив, що він насправді працює на укріплення держави. Діюча Конституція містить положення про можливість особливого статусу для окремих міст, і конституційними змінами ця стаття, навпаки, ліквідується, зазначив П. Порошенко. «Більше немає у нас парадусу суверенітетів. Немає у нас ніяких окремих статусів. Замість цього ми кажемо, що у нас будуть особливості місцевого самоврядування для окремих районів Донецької і Луганської областей, які зараз знаходяться під окупацією», – наголосив Президент.

Коментуючи події 31 серпня біля Верховної Ради, коли під час розгляду в парламенті конституційних змін щодо децентралізації сталася бійка, глава держави наголосив: «Ми, навпаки, захистили місцеве самоврядування, а народ ці політики намагались обдурити».

Говорячи про ті події, Президент наголосив: «Мета була – не Конституція. Мета була дестабілізація ситуації в країні».

Глава держави висловив упевненість у тому, що голосування за законопроект конституційних змін щодо децентралізації в другому читанні відбудеться вже після виборів. «Фактор місцевих виборів більше не буде тиснути на ті чи інші політичні сили. Графік буде дуже розумно вибудований. Нікому це зробити не дамо», – заявив П. Порошенко.

Коментуючи питання про майбутнє коаліції, Президент зазначив: «Насправді, зараз йдеться не про збереження коаліції. Мова йде про збереження України. Рятуння її від тієї руїни, яка була у XVII столітті, від того, що відбувалося на початку XX століття, коли були фантастичні мрійники Вінниченко, Грушевський, інші, і коли була російська агресія, і чвари всередині залишили країну незахищеною перед російською агресією».

«Я, як Президент, гарант Конституції і Верховний головнокомандувач, думаю передусім про національну безпеку і збереження країни. А збереження

коаліції є лише інструментом збереження країни», – сказав П. Порошенко.

Президент зазначив, що чотири політичні сили заявили про те, що залишаються в коаліції. «Одна політична сила прийняла рішення вийти з коаліції, приєднатися до опозиційного блоку і звідти “мочити” владу. Це – її вибір. Це, у тому числі, пов’язане і з активізацією олігархів, які, бачачи перспективу рішучої боротьби влади, я вам це обіцяю, проти олігархів, вирішили у такий спосіб захистити свої інтереси – через використання державних підприємств або підприємств з державним пакетом власності, через неплатежі податків, через грабування людей. Я цього робити не дозволю. Впевнений, що і Парламент, і суспільство мене в цьому підтримають», – заявив П. Порошенко.

Президент наголосив на тому, що «Конституція – не питання коаліції, питання всієї Верховної Ради і всього Українського народу» (*Офіційне інтернет-представництво президента України (<http://www.president.gov.ua/news/prezident-nagoloshuye-na-neobhidnosti-rozuyasnennya-sutnosti-35935>). – 2015. – 6.09*).

Аналітика

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Стан виконання мінських домовленостей у контексті перспектив мирного врегулювання конфлікту на Донбасі

Збройний конфлікт у Донецькій та Луганській областях триває вже більше року. Протягом усього цього часу українська влада за підтримки провідних світових лідерів докладає всіх зусиль задля мирного врегулювання конфлікту. Мирний процес відбувається в «мінському» та «нормандському» форматах. У рамках мінських переговорів у процесі беруть участь Україна, Росія та ОБСЄ з залученням представників ДНР/ЛНР. У рамках групи працюють також чотири підгрупи, які займаються точково питаннями економіки, безпеки, політики та соціального забезпечення. «Нормадський формат» представлений лідерами України, Німеччини, Франції та Росії – П. Порошенком, А. Меркель, Ф. Олландом і В. Путіним. Уперше вони зустрілися для обговорення кризи в Україні 6 червня минулого року під час заходів, присвячених 70-річчю висадки військ союзників у Нормандії. З того часу в ЗМІ переговори за участю представників цих країн називають зустрічами у «нормандському форматі».

Перша зустріч мінської контактної групи відбулася 5 вересня 2014 р. і завершилася підписанням плану мирного врегулювання ситуації на Донбасі, що дістав назву «Мінський протокол». Він складався з 12 пунктів і передбачав серед іншого відведення великокаліберної зброї на відстань не менше 15 км із кожного боку, створення зони безпеки завширшки не менше 30 км, виведення

всіх іноземних збройних формувань і так званих найманців з території України, звільнення заручників.

Президент України П. Порошенко того ж вечора, 5 вересня, наказав припинити вогонь. «Розраховую, що ці домовленості, включаючи припинення вогню та звільнення заручників, будуть чітко виконуватися», – заявив він тоді. Проте російська сторона та бойовики не квапилися з виконанням. Уже в ніч на 7 вересня ними було здійснено обстріл Маріуполя.

Наступна зустріч контактної групи відбулася 19 вересня. За її результатами підписали меморандум про реалізацію протоколу від 5 вересня. Меморандум складався з дев'яти пунктів, основні з яких стосувалися припинення застосування зброї обома сторонами, зупинки підрозділів і формувань на позиціях станом на 19 вересня, заборони на застосування всіх видів зброї та наступальних дій.

Виконання мінських домовленостей стало предметом обговорення президентів України та Росії у Мілані в жовтні минулого року. П. Порошенко і В. Путін, за словами тодішнього президента Єврокомісії Ж. М. Баррозу, домовилися про виконання мінського протоколу «для створення довіри між сторонами». Не зважаючи на це, уже 2 листопада на підконтрольних бойовикам територіях Донецької та Луганської областей пройшли так звані «вибори», на яких було обрано лідерів самопроголошених республік. Росія ж продовжувала надсилати так звані гуманітарні конвої на захоплені українські території, порушуючи всі міжнародні норми.

17 листопада Рада голів МЗС країн ЄС закликала поновити роботу мінської тристоронньої контактної групи. Провести її зустріч попередньо домовилися 9 грудня. Проте сторона бойовиків у підсумку скасувала ці плани. Так само без пояснення причин вони відмовилися зустрічатися 21 грудня. Переговори відбулися 24 грудня і тривали понад п'ять годин. По їх закінченню учасники відмовилися коментувати результати. Уже потім у ЗМІ з'явилася інформація про те, що бойовики хотіли змінити текст протоколу. Другий раунд зустрічі – 26 грудня – так і не відбувся.

Тим часом ситуація продовжувала загострюватися. Бойовики продовжували обстрілювати блокпости українських військових і Донецький аеропорт, який 22 січня був зруйнований вщент. 22 січня з міномету була обстріляна зупинка громадського транспорту в Донецьку, загинули сім мирних мешканців. 24 січня під обстріл «Градів» потрапив район «Східний» в Маріуполі. Загинула 31 людина. Згодом жорсткі бої почали точитися в районі Вуглегірська, що на Донеччині, куди російські бойовики увірвалися із танками та піхотою. Також, за інформацією прес-центру АТО, бойовики проводили передислокацію значних сил у напрямку Дебальцевого та Вуглегірська. Відбувалося це за кілька днів до анонсованих чергових перемовин у мінському форматі, які мали відбутися 31 січня.

Загострення ситуації на Донбасі стало причиною чергової зустрічі в Мінську 11 лютого, цього разу і в «нормандському», і в тристоронньому форматах. План мирного врегулювання, з яким виступили Франція і Німеччина, був попередньо узгоджений із Президентом України П. Порошенком під час

візиту до Києва А. Меркель, а потім з В. Путіним на переговорах у Москві між російським президентом і канцлером Німеччини.

У результаті 17-годинних переговорів за закритими дверима лідери «четвірки» прийняли декларацію на підтримку «Комплексу заходів з виконання мінських угод», який згодом підписали учасники Тресторонньої контрактної групи – представник ОБСЄ Х. Тельявіні, другий Президент України Л. Кучма, посол РФ в Україні М. Зурабов, представники ДНР/ЛНР О. Захарченко та І. Плотницький.

Головними пунктами «Комплексу заходів» стали негайне та повне припинення вогню в Донецькій та Луганській областях, яке має розпочатися в 00 годин 00 хвилин за київським часом 15 лютого; виведення всіх іноземних збройних формувань і найманців з території України під наглядом ОБСЄ; обмін усіх заручників у зоні конфлікту за принципом «всіх на всіх» не пізніше ніж на п'ятий день після відводу важких озброєнь; забезпечення безпечної доставки, зберігання та розподілу гуманітарної допомоги; забезпечення помилування та амністії шляхом введення в чинність закону, що забороняє переслідування та покарання осіб у зв'язку з подіями, що мали місце в окремих районах Донецької та Луганської областей України; повне відновлення соціально-економічних зв'язків з окупованими бойовиками територіями, включаючи соціальні перекази, такі як виплата пенсій та інші виплати; проведення конституційної реформи в Україні із набранням чинності до кінця 2015 р. нової Конституції, яка передбачає ключовим елементом децентралізацію, а також прийняття постійного законодавства про особливий статус окремих районів Донецької та Луганської областей тощо.

Підтвердженням прийняття світовою спільнотою мінських домовленостей стала резолюція Ради Безпеки ООН щодо України. У ній, зокрема, було схвалено декларацію, оголошену за підсумками переговорів, та наголошено, що всі сторони конфлікту в Україні повинні повною мірою імплементувати мінські домовленості. Резолюція закликала всі сторони на Донбасі до дотримання режиму «припинення вогню» за будь-яких обставин.

Українські політологи схвально оцінювали угоди. Зокрема В. Карасьов наголошував, що під час переговорів Україні вдалося відстояти кілька ключових позицій, які дають змогу вважати досягнутий компроміс доволі вигідним. «У документах немає згадок про ДНР чи ЛНР, ідеться лише про окремі території Донецької та Луганської областей. У них не йдеться про жодну федералізацію. Ці позиції ми відстояли, це головне».

Водночас експерти наголошували на тому, що самі по собі підписані документи не гарантують замирення на Донбасі, а те, як вони реалізовуватимуться, є відкритим питанням. За словами політолога В. Фесенка, «навіть чи можна було б сподіватися на те, що в цих обставинах можна було підписати угоду, в котрій чітко були б прописані гарантії виконання всіх її пунктів. Тому минулорічні проблеми залишаються актуальними й зараз. Надійних гарантій і механізмів контролю за припиненням вогню немає».

Майже відразу після початку «перемир'я» – 15 лютого 2015 р. – спеціальна моніторингова місія ОБСЄ зафіксувала обстріл позицій української армії

збройними загонами російських терористів, що застосовували артилерію, міномети та системи залпового вогню під Дебальцевим, Донецьком і Луганськом. Загалом за першу добу «тиші» (15 лютого 2015 р.) російські терористи завдали 112 ударів по позиціях українських військ. Надалі подібна ситуація спостерігалася фактично щодня. Більше того, вже після підписання мінських угод бойовики захопили м. Дебальцеве, під час боїв за яке загинули сотні військових, а також здійснювали спорадичні збройні операції проти України, зокрема поблизу Мар'їнки Донецької області. Застосування бойовиками важких озброєнь дали підстави представникам влади та експертам говорити про нові загрози зриву мінських домовленостей та подальшу ескалацію конфлікту на Сході (<http://iac.org.ua/minsk-2-politiko-pravoviy-prismak-neefektivnosti/>).

Крім порушення пункту про припинення вогню, далекими від виконання залишилися й інші умови, зафіксовані у Мінську. За оцінками Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ, так і не відбулося остаточного відведення важкої артилерії від лінії розмежування. Спостерігачі СММ ОБСЄ заявляють про відсутність або невідповідність частини важкого озброєння, яке має бути відведене від лінії розмежування на спецмайданчики ЗСУ, ДНР та ЛНР. У контрольованому ДНР Комсомольському безпілотний літальний апарат СММ помітив концентрацію бойових танків, бронетранспортерів, бензовозів, коробок з артилерійськими боєприпасами. У населеному пункті Безіменному, який також перебуває під контролем ДНР, безпілотник зафіксував танки, БМП. В інших контрольованих ДНР областях БПЛА СММ побачив ще вісім танків. СММ також повідомила про отримання листа від міністерства оборони України про те, що важкі озброєння будуть перебазовані назад до лінії зіткнення у зв'язку з тим, що вони назвали реальною загрозою напад навколо Мар'їнки на початку червня.

При цьому, всупереч пункту мінських угод щодо забезпечення безперешкодної роботи місії ОБСЄ, бойовики не пускають їх на ділянку поруч з державним кордоном з Росією, який перебуває на окупованій території, або не дозволяють проїхати на територію, підконтрольну бойовикам. На деякі території, контрольовані бойовиками, місія не може потрапити взагалі, у деяких пересувається лише з ескортом бойовиків.

Останнім часом на території, підконтрольній бойовикам, посилюється тиск на представників моніторингової місії ОБСЄ: проти їхньої діяльності в Донецьку та Луганську пройшли акції протесту, нещодавно невідомі спалили в Донецьку чотири автомобілі спостерігачів. Крім того, глава ОБСЄ І. Дачич повідомив, що спостерігачі вже кілька разів потрапили під обстріл.

На думку місії, такі дії говорять про те, що на Донбасі є люди, які хочуть, щоб ОБСЄ перестала доповідати про те, що відбувається на підконтрольній бойовикам території. Подібної думки дотримуються й експерти. «Звичайно ж, підпали автомобілів у Донецьку, акції тиску, все це робиться, щоб “видавити” ОБСЄ з території ДНР та ЛНР. Щоб сепаратисти за підтримки РФ безкарно порушували домовленості», – говорить В. Фесенко.

Діалог щодо проведення місцевих виборів відповідно до українського законодавства так і не розпочався. Верховна Рада змогла у встановлені мінськими угодами строки проголосувати постанову, яка визначає території з особливим самоврядуванням. Однак, оскільки відведення важкої техніки досі не відбулося, питання виборів на належному рівні не обговорюється. У Києві кажуть, що «деокупація» території Донбасу є необхідною умовою для проведення там місцевих виборів. Натомість О. Захарченко заявив, що вибори на непідконтрольній Україні території відбудуться за законами ДНР 18 жовтня.

Один із найважливіших пунктів цієї угоди, що стосується обміну полоненими, також залишається проігнорованим, оскільки російська сторона не йде на контакт щодо врегулювання проблеми обміну «всіх на всіх», оскільки офіційних даних про заручників терористи не подають. Офіційно на території Росії перебуває 11 українських заручників (у тому числі Н. Савченко, О. Сенцов). Насправді ж у заручниках бойовиків залишається більше 300 українців, частина з них перебуває на території РФ.

Пункт стосовно доступу гуманітарної допомоги також недостатньо врегульований. Бойовики не пропускають місії Червоного Хреста, українська сторона не може передати свою допомогу на її ж територію, оскільки бойовики пропускають лише російські вантажівки з невідомим нам вмістом. Так звані «гумконвої з Росії» заїжджають на територію України через неконтрольовану ділянку кордону всупереч нормам міжнародного права, бо прикордонники й митники не мають змоги оглянути машини та їх вміст.

Блок питань, що стосується відновлення соціально-економічних зв'язків і банківського сектору на нині окупованих територіях, лише почали обговорювати 14 травня під час першого засідання підгрупи з економічних питань Тристоронньої контактної групи. Поки жодних рішень немає. Відомо тільки, що під час зустрічі обговорювалися питання банківської сфери, відновлення інфраструктури, у тому числі мостів, та налагодження роботи підприємств Донбасу.

Попри те, що Київський апеляційний адміністративний суд вирішив, що уряд має виплачувати пенсії та інші соцвиплати на Донбасі, у Кабміні кажуть, що цього не станеться. «Пенсійний фонд не може фізично здійснити проплати на неконтрольованій території», – констатує міністр соцполітики П. Розенко. А міністр юстиції П. Петренко заявив, що оскаржить рішення суду у вищій інстанції, та вкотре пообіцяв, що після звільнення непідконтрольних Києву територій тамтешні мешканці отримають соцвиплати в повному обсязі.

Згідно з мінськими домовленостями, відновлення Україною контролю над державним кордоном у зоні конфлікту має розпочатися наступного дня після місцевих виборів. Тому реалізацію цього пункту домовленостей ще навіть не починали обговорювати.

Поки не дійшла справа і до виконання пункту щодо виведення всіх іноземних збройних формувань, військової техніки, а також найманців із території України під наглядом ОБСЄ, та роззброєння всіх незаконних груп. В оприлюдненій у Росії доповіді Б. Немцова «Путін. Війна» зазначається, що в боях в Україні загинули щонайменше 220 російських солдатів. Беззаперечні

докази особистої участі російських військових у бойових діях у Східній Україні надала група «Атлантична рада» у звіті «Ховаючись на очах: війна Путіна в Україні». Натомість, напротивагу конкретним доказам, Росія продовжує наполягати, що її регулярних військ на території Донбасу немає.

Один із заключних пунктів мінських домовленостей стосувався проведення в Україні конституційної реформи до кінця 2015 р. Попри те, що це питання належить до політичного блоку, а не безпекового, Росія й бойовики почали одразу наполягати на внесенні змін до української Конституції. Представники окупованих територій в ультимативній формі запропонували свої зміни до Конституції, де вимагають, по суті, повну автономію з фінансовими та політичними обов'язками України.

Так само активно представники окупованих територій наполягають на законі про амністію. Закон про звільнення від кримінальної та адміністративної відповідальності учасників подій на території Донецької та Луганської областей був ухвалений ще 16 вересня 2014 р. Однак тодішній спікер О. Турчинов у листопаді повідомляв, що не підписав його й не направив на підпис президентові П. Порошенку. Тож документ так і не набрав чинності.

Отже, за півроку з моменту укладення мінських домовленостей вони так і не почали діяти повною мірою. «Мінськ, безумовно, вичерпав себе. Надій на результативність уже немає. Одна зі сторін, ключова сторона, – Росія не планує змінювати свою позицію, і розраховувати на те, що мінські угоди будуть працювати, не доводиться», – вважає колишній міністр закордонних справ України В. Огризко.

Професор кафедри політології Києво-Могилянської академії О. Гарань у свою чергу нагадує, що мінські угоди «залишаються єдиними домовленостями, які фіксують хоч якісь обов'язки з боку Росії. Але на цьому їх переваги, схоже, й закінчуються».

З іншого боку, зазначають експерти, з часу підписання мінських домовленостей у політичному та військовому сенсі багато чого змінилося. Україна обрала новий парламент, було створено новий уряд, українська армія істотно посилилася. Підписавши мінські домовленості, обидві сторони виграли час, насамперед, для того, аби з'ясувати свою основну стратегію під час війни. Україні це давало певну гарантію, що Росія не здійснить повномасштабного втручання, а також можливість обміркувати свої подальші кроки та дії, у випадку поглиблення конфлікту.

Мінські домовленості також дали час для повноцінного привернення уваги міжнародного співтовариства, світових держав-лідерів до ситуації на Донбасі та можливість заручення їхньою підтримкою: фінансовою, політичною, дипломатичною та військовою. Україні неодноразово вдавалося заявити на міжнародній арені про свої мирні наміри, відстоювання світових демократичних цінностей і зокрема цінностей Європи, шлях до якої вона обрала.

Росія у свою чергу, користуючись добре відпрацьованою інформаційною блокадою, також посилювала свої війська, збільшувала присутність військової техніки на українських кордонах, і продовжувала маніпулювати суспільством.

Зрештою, це також був час і для мешканців Донбасу, для остаточного усвідомлення та переосмислення місця та ролі Росії у цій війні.

Сьогодні на Донбасі спостерігається найбільш напружена ситуація з часу підписання лютогового перемир'я. Кількість обстрілів українських сил кардинально зросла. Навіть під час останнього раунду переговорів Тристоронньої контактної групи в Мінську на початку серпня українські позиції обстріляли більше 100 разів за день.

Чергові перемовини в Мінську, що відбулися 3 і 4 серпня, завершилися нічим. Тристороння контактна група працювала паралельно з підгрупою з питань безпеки, яка мала розробити та парафувати остаточний текст анонсованої угоди про відведення від лінії зіткнення на Донбасі озброєння калібру менш ніж 100 мм. На цю угоду як шлях до замороження конфлікту сподіваються на Заході. Також за створення 30-кілометрової буферної зони виступає й Президент України П. Порошенко.

Попередня домовленість із цього питання в Мінську була досягнута ще 21 липня. І 3 серпня мало б стати своєрідною переломною датою. Експерти говорили про те, що підписана угода стане «Мінськом-3». Та угоди так і не підписали, а ворог і далі використовує навіть важку артилерію, яка вже давно мала бути відведена.

«Поведінка Росії повністю перекреслює всі спроби мирного формату врегулювання процесу та де-факто говорить про торпедування Москвою мінських домовленостей. Щоденні військові провокації і злочини на Сході нашої країни показують, що публічна полеміка РФ щодо відведення танків та озброєння калібру менш ніж 100 мм є спробою ворога створити сприятливі передумови для наступу російсько-терористичних угруповань», – наголошує секретар РНБО О. Турчинов (<http://www.lvivpost.net/polityka/n/31404>).

Необхідно зауважити, що бойовики звинувачують українську сторону в невідданні угоди про буферну зону. Російські ЗМІ повідомили, що цього тижня в Мінську Київ нібито відмовився відводити війська від Донецька, Золотого, Щастя та «бахмутської» траси. І через це в майбутньому контактна група розгляне дві редакції угоди – початкову з відведенням озброєння вздовж усієї лінії зіткнення, та запропоновану українською стороною. Цю заяву представника ЛНР В. Дейнего швидко розтиражували російські ЗМІ.

Як заявив натомість заступник глави Адміністрації Президента України А. Таранов, «якби все залежало виключно від однієї сторони, рішення було б прийняте. Але необхідно виходити з того, що, на жаль, сторона, яка не бажає цього робити, робить усе для провокування наших збройних сил на заходи у відповідь».

Загострення конфлікту на Донбасі обумовлене «Мінським глухим кутом», вважає В. Карасьов. «Ми виграємо час. Путін нервує. ДНР і ЛНР разом з ним. Тому вони починають таку точкову військову активність», – пояснює експерт. Їхня тактика – спровокувати масштабні військові дії та спробувати повторити те, що було рік тому, а потім, як у лютому, примусити до якогось Мінська-3. Або змусити Захід натиснути на Україну з тим, щоб ми виконували мінські угоди так, як це вигідно ДНР, ЛНР і Росії, з чим і так певною мірою згодні

Німеччина і Франція. Тобто ця військова активність – для примусу до діалогу. Тут їхнє головне завдання – усадити за стіл переговорів ДНР, ЛНР і Україну, почати так званий внутрішньонаціональний політичний діалог із виборів в Донбасі тощо (http://zik.ua/ua/news/2015/08/20/karasov_rozpoviv_chym_zavershytsya_novyy_nastup_boyovykiv_na_donbasi_618009).

«Росія йде за моделлю Мінська. Уперше вони видряпали та нав'язали Мінськ-1 після Іловайська. Другого разу – після Дебальцево, Мінськ-2. А тепер вони хочуть якийсь Мінськ-3. Або змусити Україну виконувати Мінськ-2 так, як це розуміє Москва, як це вигідно ДНР і ЛНР. А саме: легалізувати, дати їм провести вибори та дозволити бути на правах якоїсь автономії, з якимось особливим статусом у складі України. Увійти до України економічно, а політично лишатися незалежними від Києва і залежними від Росії», – наголошує В. Карасьов.

При цьому політолог вважає, що Мінська-3 не буде. Якихось дійсних реалізацій політичної частини мінських угод у цьому році, на його думку, очікувати не варто. У кращому разі це переноситься на 2016 р.

За версією В. Карасьова, варіант розвитку ситуації лише один – заморожування за Придністровським сценарієм. Воєнним шляхом подолати конфлікт уже неможливо, бо ніхто не має шансів на велику військову перемогу, але і дипломатичним шляхом теж скористатися сьогодні неможливо, переконаний експерт. Сторони не йдуть на поступки. Отже, ні війни, ні миру – замороження конфлікту в жеврійному стані.

На тлі неефективності переговорів у «мінському форматі» й очевидного невиконання досягнутих домовленостей більшість експертів наполягають на недосконалості цього формату. «Він запобіг великій війні, але не прибрав умов для відновлення боїв», – вважає В. Карасьов. Водночас багато хто з експертів згадує про «жневський формат», із якого починалось урегулювання, коли конфлікт на Сході України лише починався у квітні 2014 р. «Жневський формат» передбачає участь США, цілого ЄС (а не лише Німеччини та Франції), а також України і Росії.

Участь США, на яких Росія у військовому та геополітичному плані все ж вимушена зважати, на думку Г. Перепелиці, безумовно, допомогла б. «Безумовно, якби були представлені США, то це було б значно вагомніше. І Росія більше рахувалася б із позицією США в таких форматах, – зазначає експерт. – А так Путін вважає Євросоюз слабким, розколотим і, чесно кажучи, він з ЄС не рахується. І не буде мати великого значення, чи буде там на переговорах ще й Могеріні чи ще хтось – значення великого це не матиме».

У разі зміни формату переговорів щодо української кризи включення в них США бачиться найбільш логічним і необхідним, зазначає професор політології Києво-Могилянської академії О. Гарань. Повернення до «Жневського формату», який передбачає участь України, Росії, Європейського Союзу і США політолог вважає оптимальним варіантом.

В. Фесенко у свою чергу не вважає це панацеєю. «США неофіційно і так вже долучилися. Вони ведуть переговори з РФ, але прорив не відбувається.

Єдине, до чого можуть призвести мінські домовленості, – заморожування конфлікту», – вважає експерт (<http://ukr.segodnya.ua/ukraine/sto-dney-posle-minska-2-chto-izmenilos-620603.html>).

Екс-міністр закордонних справ України В. Огризко взагалі виступає за переговори не в рамках круглого столу, а у форматі «міжнародна коаліція – агресор». «За одним столом мають бути країни, які дотримуються норм міжнародного права, які ці норми поважають, які чують одна одну і живуть за єдиними цивілізаційними правилами. Це повинні бути гаранти територіальної цілісності України: США, Великобританія, Франція, Німеччина, Європейський Союз, НАТО», – зазначив екс-міністр.

На думку В. Огризка, саме такій коаліції вдасться виробити ефективну політику проти російської агресії. «А коли Росія сидить за круглим столом і всім розповідає, що вона – гарант забезпечення миру, а сама його щодня порушує, назвати це можна тільки театром», – підкреслив він.

Дипломат, екс-генконсул України в Стамбулі, голова правління ініціативи «Майдан закордонних справ» Б. Яременко у свою чергу вважає, що питання формату переговорів взагалі є другорядним на тлі чіткого визначення справжніх завдань України в переговорах. «Якщо українська дипломатія й надалі буде використовувати міжнародні переговори для того, щоб брати на себе односторонні зобов'язання, не досягаючи припинення вогню, не ставлячи питання про повернення анексованих територій, не закріплюючи це на папері, то жоден формат не буде ефективним», – вважає експерт.

Критика «нормандського» і «мінського» форматів, у рамках яких ведуться перемовини про врегулювання конфлікту на Донбасі, прозвучала й одразу від кількох провідних політиків. Так, на думку першого Президента незалежної України Л. Кравчука, кризу на Донбасі на основі мінських угод врегулювати неможливо. «Мінський документ не має міжнародного статусу, його не підписували ні президенти, ні прем'єри, ні міністри. Нехай хтось з українських чиновників, аналітиків, політдіячів назве хоч один приклад позитивного вирішення проблем Донбасу на основі мінських угод. Україна весь час перебуває в принизливому положенні, виконуючи мінські угоди».

Л. Кравчук вважає, що основою для вирішення українського питання в широкому плані повинні бути Будапештські угоди, підписані в 1994 р. (Україна відмовилася від ядерної зброї, а США, РФ і Англія стали нашими гарантами безпеки). «РФ відмовилася від їх виконання, а чому тоді не можуть виконувати взяті на себе зобов'язання США, Великобританія, Франція, Китай? Вони також приєдналися до цієї угоди. Чому вони не заявляють про готовність захищати незалежність України? Угоду повинні підписати, якщо ми хочемо миру на Донбасі, Порошенко і Путін за участю президента США, канцлера Німеччини і прем'єра Великобританії. Мирний план Порошенко хороший, але він розроблений для цивілізованих держав, а не для бойовиків так званих ДНР-ЛНР. Перше, що потрібно – припинити вогонь. Тоді можна йти далі. Поки цей крок не зроблений, все інше – ілюзії. Щоб припинити вогонь, потрібно поставити миротворчі війська ООН. Путіна словами не переконати: тільки

економічною, політичною, науково-технічною силою та повною ізоляцією», – переконаний колишній Президент (<https://ukr.media/ukrain/242109/>).

Конфлікт на Донбасі не вирішити ні у «мінському», ні в «нормандському форматі», вважає экс-Президент України В. Ющенко. Він вважає збройний конфлікт у Донецькій та Луганській областях глобальним, і тому переконаний, що вирішувати його також потрібно глобальними засобами.

«Сьогодні у світі ми маємо шість конфліктів, один з них гарячий. Я стверджую, що на Сході ми маємо геополітичний конфлікт, глобальний конфлікт і тому інструментарію національного для його врегулювання – нема. Ми повинні підкреслити й артикулювати ясно і чітко, для того, щоб вирішити глобальний конфлікт, його потрібно навчитися глобальним інструментом вирішувати», – констатує В. Ющенко (<http://infoua.org/news-130828-konflikt-na-donbasi-ne-vyrishyty-ni-v-minskomu-ni-v-normandskomu-formatakh-v-yuschenko.html>).

З цієї причини, за його словами, нежиттєздатні ні «мінський», ні «нормандський формат». Так, у «нормандському форматі» мирних переговорів не присутня друга сторона конфлікту. «У мене великий песимізм, коли ми говоримо про “нормандський формат”. Що таке “нормандський формат”? Це коли Німеччина – спостерігач, Франція – спостерігач, Росія – спостерігач, Україна – сторона. Що може цей формат вирішити? Нічого. Тому що в конфлікті як мінімум дві сторони, іншого боку немає. Крісло агресора – порожнє, крісло гаранта – порожнє, крісло посередника – порожнє, усі – спостерігачі», – підкреслив В. Ющенко.

У «мінському форматі», на думку экс-президента, недоліків не менше. Він також додав, що в цьому процесі мирного врегулювання конфлікт на Донбасі і зовсім виставляють як громадянський. «Що таке “мінський формат”? Це коли Росія – спостерігач, ОБСЄ – спостерігач, Україна, в особі президента Кучми, – сторона, і друга сторона – Захарченко. Ініціатори хотіли сказати, що взагалі це конфлікт український і тому Україні потрібно сісти за стіл, якби з джерелом агресії, яким є якийсь Захарченко. Насправді джерелом війни є Путін, а Захарченко не є джерелом агресії», – сказав В. Ющенко.

Так званий «мінський процес» – це план Путіна, який за домовленістю з ним втілює П. Порошенко, заявив під час онлайн-конференції на порталі «Главред» голова Центру досліджень політичних цінностей О. Доній, оцінюючи перспективи мінського процесу (<http://expres.ua/news/2015/08/05/146447-oles-doniy-poroshenko-chitko-vtilyuye-plan-putina>). За його словами, «ніякі дипломати у мінському процесі насправді участі не беруть. Так званий “мінський процес” – це план Путіна, який за домовленістю з ним втілює П. Порошенко. Виглядає так, що ці домовленості вони уклали ще до президентських виборів. Вони проявлялися спочатку в “Мирному плані” Порошенка, потім у мінських угодах, які насправді повинні легітимізувати концепцію Путіна про те, що в Україні відбувається не російська агресія, а “громадянська війна”. У подальшому бандитські режими ЛНР і ДНР повинні бути інкорпоровані в політичне тіло України з фактичним правом вето на європеїзацію, демократизацію та українізацію. П. Порошенко чітко втілює цей

план Путіна, і, зрештою, зламалися всі західні союзники, помічаючи, що Україна діє узгоджено з Росією, і вони легітимізували, на жаль, цей процес. Поки буде Порошенко при владі, внутрішнє руйнування України згідно з мінським процесом продовжуватиметься».

У статті для видання *Político* старший науковий співробітник Атлантичної ради США **А. Каратницький** та професор права Університету Сіті в Лондоні **А. Райлі** наголошують на неефективності мінського процесу (<http://www.radiosvoboda.org/content/article/27187400.html>).

Експерти зазначають, що всі кроки з виконання домовленостей виконує лише Україна: відведення важкого озброєння, конституційні реформи, децентралізація та виплата пенсій мешканцям окупованих територій. Разом з тим міжнародні спостерігачі відзначають, що РФ та підтримувані нею сепаратисти лише нарощує потужність у зоні бойових дій. «З російською армією і російськими найманцями, що становлять щонайменше третину сил у Східній Україні, та з 85-тисячним російським військом, розташованим поблизу східного кордону України, немає жодних ознак того, що президент Путін прагне демілітаризації», – пишуть А. Каратницький та А. Райлі.

На думку експертів, Україна та Захід повинні шукати альтернативних підходів. «Такі підходи повинні враховувати кілька цілей: а) залучення міжнародних інститутів; б) захисту прав українських громадян у регіонах, окупованих сепаратистами; в) економічний тиск на Росію», – ідеться в статті.

За словами авторів, Росію необхідно офіційно оголосити окупантом, а з тією кількістю доказів – захоплені та загиблі російські солдати, фото у соцмережах, зброя російського виробництва у зоні конфлікту – це буде нескладно. Крім того, РФ повинна понести фінансову відповідальність за окупацію.

«Відповідно до ст. 69 протоколу Женевської конвенції окупант несе відповідальність для потреб населення», – пишуть експерти, наголосивши, що замість України виплатою пенсій на окупованих територіях і забезпеченням енергоносіями повинна займатися Росія.

«Україна може розпочати підрахунок втрат, понесених державою, компаніями та громадянами. Юридичні процеси можуть бути розпочаті в Європейському суді з прав людини, а також у ряді інших міжнародних установ. Справа ЮКОСа показує, що міжнародний судовий процес може зайняти роки, але в кінцевому підсумку може дати результат. Тим не менш, у випадку з Україною, втрати від окупації потенційно можуть забезпечити більш швидке рішення», – ідеться в статті.

«По-перше, якщо міжнародні трибунали визнають Росію окупантом, це зашкодить репутації російської держави. По-друге, Росії доведеться запобігати арештам іноземних активів. По-третє, у масштабі міжнародних зобов'язань Росії зрозуміло, що ці зобов'язання впливатимуть на кредитоспроможність російської держави. Ці три чинники можуть змусити російську державу до врегулювання конфлікту», – резюмують експерти.

Україна потребує більш динамічних відносин з ЄС, а примушування Києва будь-якою ціною виконувати мінські угоди лише грає на руку Путіну, вважає

Г. Грессель, берлінський аналітик з військових питань і політики щодо східноєвропейських держав. ЄС може втратити Україну, якщо європейці спільно не переосмислять своєї стратегії щодо Росії, каже експерт із Європейської ради міжнародних відносин (<http://www.radiosvoboda.org/content/article/27173264.html>).

«Я дещо здивований тим, наскільки “Мінськ” нині подається, як єдине рішення цього конфлікту. Насправді, “Мінськ-2” – це тільки дорожня карта першої мінської угоди, і сам документ дуже розмитий. Його пункти, особливо ті, що стосуються українських адміністративних реформ, можна інтерпретувати, як завгодно. Російське тлумачення цього тексту дуже відрізняється від українського та західного. Ми бачимо щоденне порушення режиму припинення вогню і понад 90 % цих випадків походять із російського боку. Немає достатнього моніторингу будь-якого відведення важкої техніки чи військової ситуації на лінії бойового зіткнення. Спостережна місія ОБСЄ не має належних можливостей для роботи. Тобто, навіть ці найпростіші пункти не виконуються», – зазначає Г. Грессель.

За словами експерта, Захід може, з одного боку, закликати до укладення нової угоди, яка наразі дуже небажана: росіяни притримуються старої, відтягують і обходять імплементацію її положень, додаючи все нові вимоги. Вони не хочуть ні відмовитися від «Мінська-2», ні бути точнішими в її формулюваннях. З іншого боку, можливий перехід до замороження конфлікту, але при цьому українці повинні бути впевнені: визнання цих територій не буде, а решта України продовжить рух до Європи. І все це маючи на думці, що коли режим у Росії поміняється і з'явиться людина, з якою можна буде вести розмову, все стане на свої місця. Але ця опція можлива тільки за умови, що Україна матиме гарантії, що жодних заворушень, спроб чи сепаратистських інцидентів в інших її районах не буде.

Г. Грессель бачить проблему в тому, що європейське підштовхування України до того, щоб вона поступово в односторонньому порядку де-факто визнала так звані ДНР-ЛНР і реорганізувала соціально-економічні зв'язки з Донбасом – усе це грає на руку Росії. Її ж мета – створити дуже нестабільну Україну, яка не здатна рухатися в одному чіткому напрямку. З іншого боку, вона хоче перекинути витрати Донбасу зі свого гаманця – до гаманців України та європейців. Донбас для Росії – це козир для дестабілізації України зсередини, розхитування її зовнішньої політики, і водночас, аби все це відбувалося за рахунок Заходу. Така нинішня російська стратегія. На жаль, багато коментарів, що лунають на Заході, загалом мають благі наміри, але стратегічно вони немудрі, а тому грають на руку Кремлю.

Оночасно з намаганнями допомогти Україні децентралізувати владу процес реформування повинен бути відділений від мінського процесу, вважає німецький аналітик. В іншому випадку це зробить нелегітимними всі зусилля. По-друге, стратегія відносно Росії дійсно повинна бути переглянута. Ця держава не виконує мінських угод, висуває нові вимоги, які у разі їх реалізації підірвуть суверенітет України. Росія не відмовилася від надії заманити як Захід, так і Київ у пастку «боснізації», тобто, створити недієздатну державу шляхом її

невдалої федералізації. Захід повинен тактично маневрувати, бо будь-яке рішення, що спирається на односторонні поступки з боку Києва, стійкого успіху не принесе: Москва буде вимагати більше, доки не досягне своєї мети, тобто, повного провалу України.

Останнє й не менш важливе те, що Захід повинен зміцнити динаміку відносин з Україною. Скажімо, застосування Угоди про асоціацію може бути основою для нових ініціатив. Не слід забувати, що, чим менше Європейський Союз буде безпосередньо сприяти Україні, тим більше результат процесу трансформації в цій державі буде відрізнятися від європейської моделі. Адже серед українців наростає розчарування і навіть обурення позицією та методами Заходу в допомозі Україні владнати ситуацію на Донбасі, зокрема тим, як дипломати ЄС та Америки чинять інтенсивний тиск на деяких українських законотворців. Враження таке, що Україна у сенсі імплементації «Мінська-2» повинна щось віддавати, водночас нічого не отримуючи взамін. Вони себе відчують дещо зрадженими в процесі «дипломатичних торгів», які наразі тривають. Захід потребує Росію для іранського чи інших питань, тож хоче умиротворення ситуації на Донбасі. У результаті, українці почуваються проданими у результаті цих торгів, що їх обурює, констатує Г. Грессель.

У статті в газеті The Financial Times колишній глава польської дипломатії **Р. Сікорський** заявив, що мінські мирні угоди не працюють і однією з причин цього, на його думку, є те, що в переговорному форматі не представлений весь Європейський Союз, а лише Німеччина з Францією. «У Мінську було досягнуто угоду про перемир'я, однак бої на Сході України тривають і це відкинуло Європу на десятиліття назад... У питанні України ЄС навіть немає за столом переговорів. Натомість Франція та Німеччина, жодна з яких не має спільного кордону з Україною, взяли на себе управління російською агресією, лише з частковим успіхом», – вважає Р. Сікорський.

Р. Сікорський бачить проблему в тому, що Берлін і Париж замінили собою увесь ЄС на переговорах щодо врегулювання українського конфлікту. На його думку, створення інститутів президента Європейської ради (нині ним є Д. Туск) та високого представника з зовнішньої та безпекової політики (нині ним є Ф. Могеріні) було позитивним явищем і мало на меті представлення ЄС як єдиного цілого. «Росія використовує ЄС для створення роз'єднаності, вона докладає особливі зусилля для притягнення на свій бік держав, які мають мало впливу», – написав Р. Сікорський.

Варшава не вперше висловлює невдоволення «нормандським форматом». Раніше колишній чільний польський європарламентар **П. Коваль** назвав «нормандський формат» «логікою Ялти», маючи на увазі розділ Європи 1945 р. на Ялтинській конференції провідними державами. А під час телефонної розмови 14 серпня між лідерами України та Польщі новий польський президент **А. Дуда** висловився за можливе залучення Польщі до переговорного процесу щодо врегулювання конфлікту на Сході України.

«Я запитав Президента Порошенка, чи мінські угоди виконуються? Він відповів, що ні, не виконуються, що бої весь час тривають, і що це є тліючий конфлікт, який протікає з більшою чи меншою активністю... Як бачимо, миру

немає. Тому, на мою думку – і я про це сказав пану президенту – варто було би провести переговори в ширшому форматі, за ширшою формулою, якщо йдеться про участь держав. Я би пропонував, щоб це були ті найсильніші європейські держави, але також і сусіди України», – сказав А. Дуда в інтерв'ю польському радію.

Пропозицію Польщі відразу ж розкритикували Москва та сепаратисти, заявивши про відсутність необхідності розширення списку переговорників. Зокрема ватажок ДНР Д. Пушилин заявив, що «збільшення числа країн, які беруть участь у переговорному процесі в Мінську щодо мирного врегулювання на Донбасі, тільки погіршить ситуацію, тому ми будемо блокувати такі ініціативи».

Колишній дипломат, голова правління Фонду «Майдан закордонних справ» **Б. Яременко** вважає, що ініціатива Польщі продиктована, насамперед, внутрішньою політикою і спробою А. Дуди виправдати очікування власного електорату (<http://ua1.com.ua/publications/varianti-dlya-donbasu-chi-e-alternativa-minsku-8126.html>).

«Польща розчарована тією роллю і увагою, яка їй приділяється з боку НАТО та ЄС. Виборці А. Дуди очікують збільшення значущості Варшави на міжнародній арені. В останню чергу така ініціатива продиктована інтересами зупинки війни на Сході України, хоча Польща в будь-якому разі підтримує Україну», – зазначає Б. Яременко. На думку експерта, не зрозуміло, «що на переговорах будуть робити країни, які можуть відчуті наслідки конфлікту на собі, але не можуть реально вплинути на конфліктуючі сторони, – такі, як Польща». Тому більш раціональною дипломат вважає пропозицію А. Дуди про включення в переговори щодо Донбасу США.

«Зрозуміла позиція Польщі, яка хоче долучитися і збільшити свою власну вагу як у ЄС, так і в міжнародних справах. А також Польща щиро хоче допомогти Україні і підтримати Україну. Але це мало допоможе, бо питання тут у тому, що Росія не рахується з тими переговорниками. Росія підпорядковує переговори виключно своїм воєнним завданням на фронті», – вважає український військовий експерт **Г. Перепелиця**.

«Очевидно, що формат не діє, тому що в “мінському форматі” немає гарантів, які б гарантували виконання цих угод. Тим більше суб'єктом цієї війни є не ДНР і ЛНР, а є Росія. ДНР і ЛНР можна вважати військово-політичними підрозділами Збройних сил Російської Федерації. Жодних рішень вони не ухвалюють, а всі рішення приймає Генштаб Збройних сил Російської Федерації і Кремль, відповідно. Таким чином, усі ці формати є абсолютно недовірливі», – переконаний Г. Перепелиця.

За його словами, проблема ще і в тому, що в переговорному процесі немає чіткого позначення другого суб'єкта війни – Російської Федерації. «А відтак Росія нічим не зобов'язана і нічим не зв'язана. У “мінському форматі” стоять люди з боку ДНР і ЛНР, які нічого не вирішують і нічого не гарантують. І Україна виглядає як один-єдиний суб'єкт. Мають бути якісь гаранти, які будуть гарантувати дотримання (мирних угод). Гарантів – немає! Німеччину і Францію можна розглядати як посередників», – додає військовий експерт.

Той факт, що в межах мінських переговорів Росія не визнається, принаймні офіційно, однією зі сторін конфлікту на Донбасі, експерти називають одним з досягнень російської дипломатії. Крім того, від мінських угод і подальших переговорів у «мінському форматі» Росія отримує й інші відчутні вигоди. Головні з них – часткове заморожування конфлікту на Донбасі, розділення донбасівського та кримського питань, визнання маріонеткових ЛНР і ДНР такими, що де-факто існують, і легалізація їх як сторін перемовин. Мінські угоди та існуючий формат переговорів влаштовують Москву, тому й офіційний Кремль, і представники сепаратистів виступають проти будь-яких змін. Росія незадоволена лише темпами виконання Україною взятих на себе зобов'язань і відмінним від Росії трактуванням їх Києвом. Завдання Кремля – прискорити процес включення самопроголошених республік до складу України в їх сьогоденньому вигляді та перекласти зобов'язання з утримання проблемного регіону на Київ.

Для цього росіяни, за словами міністра закордонних справ РФ С. Лаврова, навіть «підготували розгорнутий, сторінок на вісім документ, який розглядає, наскільки дії Києва відповідають взятим на себе зобов'язанням, і передали його державам – гарантам мінських угод» (<http://ua.korrespondent.net/ukraine/3553148-novi-perehovory-schodo-donbasu-yak-shukauit-zaminu-minsku>).

С. Лавров заявив, що цей документ можна використовувати в рамках майбутніх контактів «нормандської четвірки» для «аналізу дій української влади». Водночас аналізувати свої дії та дії сепаратистів у рамках мінського процесу в Москві не планують.

Україні і країнам Заходу доводиться підтримувати мінський процес, хоча основні вигоди від нього отримує інша сторона. Київ змушений зберігати мінський формат, аби не бути звинуваченим у прагненні ескалації конфлікту. Водночас для західних країн важливо, аби зустрічі в Мінську проходили регулярно, аби демонструвати дипломатичні зусилля залагодження конфлікту на Сході України, заспокоюючи тим самим західну громадську думку щодо того, що військовий конфлікт на Донбасі немовби загашений. Утім, продовження мінських переговорів за очевидної відсутності прогресу в реалізації вже досягнутих домовленостей виглядає як прикриття нездатності Заходу протистояти російській агресії, так і самої російської агресії проти України. У цьому контексті поширеною серед експертів є думка про те, що європейським політикам, таким як Ф. Олланд і А. Меркель, мінські переговори потрібні як виправдання власного небажання рішучіше протистояти В. Путіну і вводити дійсно руйнівні санкції проти російської економіки. Від таких санкцій європейців утримує як страх перед російською військовою потужністю, так і усвідомлення того, що по-справжньому сильні санкції проти Росії неминуче бумерангом ударять і по європейській економіці.

Тож західні політики продовжують закликати до мирного вирішення конфлікту шляхом виконання мінських угод. У Європейському Союзі закликали тристоронню контактну групу активізувати переговори щодо врегулювання ситуації на Донбасі у зв'язку з останніми подіями в зоні проведення військової операції. «Мінські домовленості повинні виконуватися

сумлінно, починаючи з повного спостереження за припиненням вогню та реальним відведенням важкого озброєння. Подальший імпульс необхідно надати переговорам у рамках тристоронньої робочої групи для повної реалізації мінських домовленостей в узгоджені терміни до кінця цього року», – ідеться в повідомленні прес-служби Європейської служби зовнішньополітичної діяльності (<http://ukr.segodaya.ua/politics/pnews/v-ozhidanii-mira-kogda-nastupit-moment-istiny-dlya-minskih-soglasheniy-640146.html>).

Експерти зазначають, що в ЄС поки налаштовані на продовження «мінського формату» переговорів і більш жорсткої позиції щодо РФ і бойовиків очікувати не варто. «Мінські угоди – це плід зусиль дипломатії ключових європейських країн Німеччини та Франції. Це дипломатичне дітище фрау Меркель. І якщо зараз сказати, що замість реалізації мінських угод ми спостерігаємо ескалацію конфлікту, то це де-факто визнати крах зусиль дипломатичної машини ЄС, так званої “мсякої сили”, яка завжди лежала в основі ЄС», – зазначає В. Карасьов.

В. Фесенко у свою чергу вказує на те, що ЄС висловлює стурбованість і заявляє про неприпустимість таких дій бойовиків. «Чекати якоїсь іншої реакції навряд чи є підстави. Зараз була висловлена реакція в класичній дипломатичній формі», – констатував він, додавши, що питання нових санкцій на порядку денному не стоїть. «Очікувати, що зараз раптом через спалах військових дій ЄС введе санкції? Таких спалахів за останні півроку відбувалося вже кілька. ЄС не вводив нових санкцій навіть після Дебальцевого», – зазначив експерт. За його словами, нові санкції можуть ввести тільки, якщо буде якісно нова ескалація конфлікту, як то спроба захопити Маріуполь, наступ на Харків або використання російської авіації.

26 серпня в Мінську відбулися чергові консультації Тристоронньої контактної групи з урегулювання конфлікту на Сході України. Перед засіданням відбулися зустрічі представників чотирьох робочих підгруп – із безпеки, економічних, політичних і гуманітарних питань.

Як повідомив спецпредставник ОБСЄ в контактній групі М. Сайдик, переговорники висловили намір забезпечити тривале припинення вогню на Донбасі з 1 вересня. «Тристороння контактна група вважає важливим і необхідним з урахуванням початку нового навчального року досягти стійкого припинення вогню вздовж всієї лінії зіткнення як практичного кроку у забезпеченні виконання відповідних положень мінських домовленостей», – підкреслив М. Сайдик. У зв'язку з цим він зазначив, що «сторони домовилися 1 вересня спільно перевірити дійсне втілення цієї ініціативи».

Стали також відомі нові деталі переговорів. Зокрема, сторони прийняли рішення зустрітися щотижня починаючи з вересня. Очікується також, що 8 вересня може бути підписана угода про відвід озброєння калібром менше 100 мм.

Президент України П. Порошенко тим часом наполягає на тому, що мінські угоди – єдиний шлях до припинення збройного протистояння на Сході. У своїй промові під час проведення Маршу Незалежності П. Порошенко наголосив, що «для України не існує альтернативи мирному врегулюванню.

Рівно, як і безальтернативними на даний час є мінські домовленості, які підтримані і рішенням Радбезу ООН, і рішенням Ради Європейського Союзу, рішеннями всіх країн-членів нашої проукраїнської коаліції. За час їхньої дії, з лютого, Росія на сьогодні отримала можливість відчувати вплив санкцій, а ми – кількісно і якісно покращити і посилити нашу обороноздатність» (<http://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-pid-chas-provedennya-marshu-nezal-35841>).

У Берліні на зустрічі з канцлером Німеччини А. Меркель і президентом Франції Ф. Олландом Президент України заявив, що на сьогодні для врегулювання конфлікту на Донбасі не потрібно переходити до нових форматів перемовин, крім «нормандського та мінського форматів». «Я впевнений у тому, що ми не потребуємо нових форматів. У нас є формат Мінська, “формат нормандський”. Упевнений у тому, що в рамках цих форматів ми можемо вирішити всі необхідні питання», – наголосив П. Порошенко.

Успіх мінських переговорів залежить тільки від позиції Москви, заявив посол з особливих доручень Міністерства закордонних справ України Д. Кулеба в ефірі 5 каналу (<http://www.5.ua/video/Dmytro-Kuleba--interviu-90766.html>). «Порядок денний переговорів у Мінську залишається незмінним. Рішення напрацьовані та підготовлені, є завжди можливість здійснити прорив. Однак прорив залежить від політичної волі і сигналу з Москви, який треба дати ДНР/ЛНР – що робити, що говорити і на що погоджуватися», – зазначив Д. Кулеба.

Дипломат також висловив думку, що процес переговорів у Мінську необхідно підтримувати і виходити з нього не можна в жодному разі. «Це як у суді: якщо є судова справа, яка тягнеться роками, виникають нові складності, експертизи, адвокати всіляко затягують процес – то це зовсім не означає, що треба кинути цей процес: ну і Бог з ним, давайте цей суд взагалі закриємо. Зовсім ні – треба пройти всі болісні випробування заради досягнення остаточної перемоги та досягнення необхідного результату», – підсумував Д. Кулеба.

«Альтернатива мінському процесу одна – війна та демографічний занепад», – написав на своїй сторінці у Facebook політичний аналітик П. Нусс (<http://fakty.ictv.ua/ua/index/read-news/id/1557843>). «Згоди не знайдено. Компромісу також. І це говорить лише про те, що українська делегація твердо стоїть на своїх пунктах, відстоюючи український інтерес. Крапка. Альтернатива мінському процесу одна – широкомасштабне вторгнення другої армії світу на територію України. У результаті ми переможемо, але ціною глобального демографічного занепаду, адже тоді мобілізуватися мусять усі, в кого є навіть одна рука та три ноги. Надія на дипломатичну складову є, доки існують важелі впливу на РФ – санкції. І останнє. Кожен день хиткого режиму припинення вогню – це десятки збережених життів українських воїнів. Можливо, це найголовніша мотивація, яка змушує, стиснувши кулак, йти на перемовини. Друга мотивація – відчутне військово-політичне послаблення агресора», – вважає аналітик.

Експерти вважають, що на Донбасі найближчим часом буде зберігатися напружена ситуація, а про майбутнє мінських угод можна буде судити по тих подіях, які відбудуться восени.

«Зараз усі будуть акуратні й обережні в оцінках і словах. Зараз у європейських столицях відпускний сезон. Остаточні оцінки буду даватися за результатами серпня. Ці оцінки прозвучать, швидше за все, тільки лише під час зустрічі президентів “нормандському форматі” у вересні цього року», – каже В. Карасьов.

В. Фесенко вважає, що визначальними в подальшій долі «Мінська-2» стануть вибори на підконтрольних бойовикам територіях. «Якщо будуть проведені місцеві вибори в ДНР і ЛНР за їхніми правилами, це буде означати зрив політичної частини мінських угод. Якщо такі вибори пройнуть, то ні про які особливості місцевого самоврядування на частині Донецької та Луганської областей не може йтися, це – ключовий момент», – сказав він.

Разом з тим подальші перспективи конфлікту на Сході України в цілому та мінських домовленостей зокрема значною мірою залежатимуть і від інших не менш важливих чинників: ресурсів РФ, мотивацій геополітичних акторів (США, ЄС), тиску міжнародного співтовариства, реальних політичних та економічних змін в Україні.

А. Рябоконт, мл. науч. сотр. «СІАЗ» НБУВ

Трехсторонние переговоры в Берлине в освещении зарубежных СМИ

24 августа Президент Украины П. Порошенко совершил рабочий визит в Германию, где встретился в Берлине с лидерами Германии А. Меркель и Франции Ф. Олландом. Второй визит П. Порошенко в Берлин в должности Президента снова совпал с символической датой. До этого он был здесь 16 марта, в годовщину так называемого референдума в Крыму. Теперь П. Порошенко прилетел в столицу ФРГ прямо с парада в Киеве по случаю Дня Независимости Украины.

Участники трехсторонней встречи обсудили процесс мирного урегулирования в Украине и назвали минские соглашения базовыми для реального восстановления мира. Стороны договорились о дальнейшей работе по их реализации. Особое внимание во время переговоров было уделено выборам на Востоке Украины. Новых заявлений не прозвучало, и, по данным немецких СМИ, встреча была скорее похожа на подготовку переговоров с президентом РФ В. Путиным.

Пообщавшись примерно час, трое лидеров вышли к прессе с минимальным опозданием, что говорит о том, что особых горячих дискуссий на этот раз не было. Канцлер Германии А. Меркель поздравила П. Порошенко и «весь украинский народ» с праздником. «Я знаю, какую борьбу приходится вести украинскому народу, чтобы иметь возможность жить в независимости», –

отметила А. Меркель, тщательно подбирая слова.

А. Меркель в очередной раз заявила о том, что минские договоренности полностью не выполняются, что приводит к новым жертвам. «Необходимо сделать все возможное для того, чтобы режим прекращения огня стал реальностью», – сказала канцлер. По словам французского президента Ф. Олланда, важно соблюдать минские соглашения, в том числе относительно режима прекращения огня.

Вторым пунктом канцлер Германии отметила препятствия работе наблюдательной миссии Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе (ОБСЕ), нападения на ее представителей в Донбассе, а также помехи работе беспилотников. При этом глава правительства ФРГ не стала уточнять, кто в этом виноват. Она подчеркнула, что ОБСЕ должна иметь возможность продолжать работу в зоне конфликта «в полном объеме, сообщает Deutsche Welle.

«Минские соглашения остаются фундаментом мирного урегулирования в Украине, – сказала А. Меркель. – Встреча поможет укреплению “нормандского формата”, мы все выступаем за дальнейшую работу по реализации минских договоренностей». В своих заявлениях П. Порошенко и А. Меркель отвергли создание нового формата переговоров по Донбассу. По словам А. Меркель, проведение трехсторонней встречи способствовало углубленному обсуждению вопросов относительно «украинской перспективы».

Президент Франции Ф. Олланд высказал убеждение в необходимости всех подписантов минских договоренностей выполнять взятые обязательства. «Мы работаем в этом (нормандском) формате и ставим подписи. Эти подписи влекут ответственность всех сторон, во-первых, украинской стороны, но также сепаратистов о том, что было сделано и что не было сделано. Главное сегодня – полное выполнение всего пакета мер минских соглашений», – подчеркнул Ф. Олланд.

Он также считает необходимым проводить «больше встреч трехсторонней рабочей группы в духе соблюдения минских соглашений». «Нам нужно продолжать общаться в “нормандском формате” в контексте подготовки к следующей встрече. Мы собрались сегодня и для того, чтобы подготовить такую встречу», – добавил французский президент.

Президент Украины П. Порошенко в ходе пресс-конференции также заявил о том, что альтернативы минским соглашениям не существует. «У нас есть «формат Минска», формат «нормандский», уверен в том, что в рамках этих форматов мы можем решить все необходимые вопросы». Между тем, ранее украинская сторона неоднократно предлагала расширить «нормандскую четверку» за счет США. Руководители Польши также недавно заявляли о том, что хотели бы участвовать в переговорах.

Выступая в Берлине, П. Порошенко избегал резких слов о российской угрозе, сказанных им несколько часов назад в Киеве. Но один раз украинский Президент, похоже, не сдержался и все-таки указал пальцем на Москву. «К сожалению, именно Российская Федерация и поддерживаемые ею боевики представляют единственную угрозу для возобновления мира и стабильности в

регионе», – сказал П. Порошенко. Он напомнил о важности восстановления контроля на украинско-российской границе, через которую, по его словам, в Украину заходят «подразделения российской армии и оружие». А. Меркель и Ф. Олланд никак это не прокомментировали.

Западноевропейские лидеры в своих выступлениях хвалили Президента Украины П. Порошенко за, как выразилась А. Меркель, «большие политические усилия» по реформе Конституции в рамках минских соглашений. Отметим, что П. Порошенко прибыл в Берлин за неделю до голосования в Верховной Раде по внесению изменений в Конституцию, которые фактически означают особый статус для отдельных районов Донбасса, подконтрольных пророссийским сепаратистам. При этом канцлер ФРГ признала, что недавние дискуссии юридических экспертов в Берлине в «нормандском формате», то есть с участием Германии, Франции, Украины и России, «пока не привели к общей позиции». Президент П. Порошенко пояснил, что имелось в виду. По его словам, за исключением России эксперты трех стран «едины в том, что изменения в Конституцию соответствуют обязательствам» Украины в рамках минских соглашений.

А. Меркель и Ф. Олланд обсудили с П. Порошенко выборы на Востоке Украины, а также их соответствие требованиям ОБСЕ. «Мы дискутировали по вопросу о демократических выборах, которые согласно минским соглашениям должны состояться на Востоке Украины», – заявила А. Меркель на брифинге. По словам канцлера, «этот вопрос является одним из ключевых».

«Выборы должны пройти по украинскому законодательству, чтобы Восток (Украины) получил в органы власти легитимных представителей», – добавил со своей стороны президент Франции Ф. Олланд.

П. Порошенко заявил на брифинге, что проведение сепаратистами местных выборов на неподконтрольных Украине территориях Донбасса «в обход украинского законодательства» ставит под угрозу минский переговорный процесс. «Мы обсудили крайнюю опасность, которую несет проведение фейковых выборов 18 октября и 1 ноября не в соответствии с украинским законодательством. И это несет серьезную угрозу всему минскому процессу», – отметил он.

Если кто-то ожидал от встречи в Берлине новых инициатив по урегулированию ситуации в Донбассе, то эти ожидания не оправдались. Даже если они обсуждались, то официально озвучены не были. Возможно, об этом шла речь во время рабочего ужина, на который А. Меркель, Ф. Олланд и П. Порошенко отправились после общения с журналистами. Конец пресс-конференции, посвященной стране, в которой фактически идет война, оказался почти рутинным. Представитель французского агентства Франс-Пресс, получив возможность задать от своей страны единственный вопрос, предпочел поинтересоваться реакцией европейских лидеров на обвал курсов акций в Китае, вообще не спросив об Украине.

В целом тройка лидеров из состава «нормандской четверки» всячески демонстрировала в Берлине, что речь не идет об исключении из нее России. На эту тему было много спекуляций в прессе Украины и России накануне. «Цель

этого разговора – укрепить и усилить “нормандский формат”», – говорила А. Меркель. При этом федеральный канцлер напомнила, что накануне февральских минских соглашений она вместе с Ф. Олландом летала сначала в Киев, а затем в Москву.

Похоже, нынешняя встреча в Берлине тоже была своего рода консультациями перед встречей с участием президента РФ В. Путина. Глава немецкого правительства не исключила и проведения новой подобной встречи при участии России, сообщает Deutsche Welle. «Если мы решим, что это нужно, мы можем встретиться и вчетвером», – сказала А. Меркель. Кроме того, канцлер сообщила, что президент России В. Путин будет уведомлен о результатах прошедших в Берлине переговоров.

Встреча лидеров стран «нормандской четверки» может состояться во время сессии Генеральной Ассамблеи ООН в Нью-Йорке в сентябре текущего года, сообщают немецкие СМИ со ссылкой на дипломатические источники. Как сообщает Deutsche Welle со ссылкой на агентство DPA, подготовка к этой встрече уже началась. Наряду с этим, на ежегодной конференции с немецкими послами за рубежом 24 августа в Берлине министр иностранных дел Германии Ф.-В. Штайнмайер заявил, что Украине еще далеко до завершения военного конфликта на Донбассе, а с Российской Федерацией необходимо наладить дипломатические отношения.

США в тот же день приветствовали проведение переговоров в Берлине. Об этом на брифинге сказал представитель Государственного департамента США Д. Кирби, стенограмма выступления которого опубликована на сайте Госдепа. «Мы приветствуем сегодняшнее заседание канцлера Меркель, президента Олланда и Президента Порошенко в Берлине и их постоянную, общую приверженность полному осуществлению минских соглашений», – сказал он.

При этом в Госдепе отметили, что считают Россию и боевиков инициаторами агрессивных действий на Востоке Украины. «Нет признаков того, что Украина намерена проводить или проводит подготовку к наступательным операциям на Востоке страны», – добавил Д. Кирби.

При этом он призвал боевиков и Россию обеспечить безопасность и полный доступ наблюдателей специальной мониторинговой миссии Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе на неподконтрольную украинским властям территорию.

Интересно, что зарубежные СМИ явно «привязывают» переговоры в Берлине с ежегодными встречами послов ФРГ и Франции во всех странах мира, состоявшихся соответственно 24 и 25 августа. Суммировать мнение немецких СМИ (которые быстро переключились на критику избирательности российского правосудия) о переговорах в Берлине может материал Der Tagesspiegel, вышедший в день переговоров. Издание пишет: «Совместные инициативы Меркель и Олланда, призванные урегулировать украинский конфликт, – пример того, как признанное теоретически верным решение реализуется на практике. Другой пример – это то, что Германия задавала тон в ситуации вокруг Греции, переговоры по ядерному доосье Ирана – третье подтверждение того, как германская дипломатия может способствовать выходу

из опасных ситуаций. Но при отсутствии достойного участия всех причастных к конфликту стран дипломатия не срабатывает, очаг кризиса невозможно ликвидировать. Поэтому остается загадкой, почему на встречу в Берлине не приглашен четвертый партнер по переговорам....

И здесь будет кстати вспомнить слова бывшего министра иностранных дел Г.-Д. Геншера (Hans-Dietrich Genscher), сказанные в интервью незадолго до нынешних переговоров: он выразил удивление по поводу того, как в настоящее время Запад обращается с Россией.

Но на самом деле без согласия России не удалось бы добиться успеха в переговорах по ядерной проблеме Ирана. Малоизвестным является и тот факт, что Россия с пониманием отнеслась к тому, что в международной военно-морской операции по борьбе с терроризмом, проводимой на Средиземном море, российские корабли подчинены командованию НАТО.

И кто может противоречить Г.-Д. Геншеру, когда он говорит о том, что экономические санкции, хотя и вредят всем задействованным странам, не предотвратили массовой солидарности россиян с Путиным из-за военных успехов в Крыму? Бесспорно, Путин – агрессор в отношении Украины, но решить конфликт можно только при участии России.

Абсурдную на первый взгляд констелляцию сегодняшнего берлинского саммита можно объяснить, собственно, только возможной ограниченностью круга тем. Германия и Франция смогут обосновать отсутствие российского представителя лишь в том случае, если четко дадут понять главе Украинского государства, насколько необходимы Украине политические и экономические реформы. Перемены срочно необходимы стране, которой ЕС оказывает масштабную политическую и финансовую помощь».

Французские СМИ, анализируя ситуацию на Востоке Украины и трехстороннюю встречу в Берлине, пришли к выводу, что Париж и Берлин спешат заморозить конфликт на Донбассе. В частности, об этом пишет оппозиционное издание *Le Figaro*. «Влияние ближневосточного кризиса и действия Исламского государства, безоружность перед толпой мигрантов, которая взяла в осаду Европу, торопят Францию и Германию быстрее решить вопрос с российско-украинским конфликтом. Даже если для этого придется этот конфликт заморозить, как это было раньше с Приднестровьем или Грузией. Или же, в крайнем случае, добиться того, чтобы военные действия там были менее интенсивными», – отмечает СМИ.

По мнению автора публикации, главным вопросом повестки дня встречи П. Порошенко в Берлине с А. Меркель и Ф. Олландом была судьба минских соглашений. Рост количества обстрелов на протяжении последней недели на Донбассе грозит их дальнейшему существованию, пишет газета. Ссылаясь на дипломатические источники, газета отмечает, что в МИД Франции не прогнозируют возобновление масштабных боевых действий. В то же время *Le Figaro* подчеркивает, что обострение ситуации на Востоке Украины меньше тревожит Париж, чем Берлин и Киев, которые называют ее «крайне опасной».

Издание пытается объяснить последующую стратегию французской дипломатии по урегулированию «украинского кризиса». «В конце декабря

придется подвести итоги минских договоренностей, а в январе – европейских санкций, наложенных на Россию за ее роль в конфликте в Украине. Поэтому основу для подведения таких итогов нужно готовить уже сейчас», – пишет газета.

По ее мнению, в Париже рассчитывают, что удачно решенный вопрос с «Мистральями» позволит Франции наладить диалог с Россией и даже поможет снять с нее санкции. Впрочем, допускает газета, такая стратегия не приведет к урегулированию конфликта и заморозить его не удастся. «Теперь обе стороны конфликта – Россия и Украина – не заинтересованы в открытой войне, но В. Путин имеет в нем преимущество и может продолжать дестабилизировать Юго-Восток Украины, мешая ей сблизиться с Западом», – отмечает издание. С другой стороны, по мнению автора статьи, в экспертных кругах говорят, что В. Путин теряет контроль над сепаратистами, что, в свою очередь, может свести на нет попытку мирного урегулирования конфликта. «Таким образом, показной оптимизм Парижа весьма сомнительный», – подытоживает оппозиционное издание.

25 августа президент Французской Республики Ф. Олланд выступил с традиционным обращением к послам Франции, аккредитованным за пределами страны. Как пишет сайт Международного французского радио RFI, Ф. Олланд заявил, что Европа находится в непосредственной близости к военным конфликтам: «Война не так далеко. Она вернулась к нашим дверям, к нашим границам. Мы должны сохранять дух уроков истории: когда фундаменты национальной безопасности поставлены под вопрос, нужно дать быстрый и твердый ответ. Это именно то, что мы сделали с канцлером А. Меркель для того, чтобы избежать деградации украинского кризиса: встреча, которую мы организовали с российским и украинским президентом 6 июня 2014 г., привела к “нормандским форматам”. Именно в этом ключе были достигнуты минские договоренности в феврале».

По словам Ф. Олланда, «минские договоренности помогли спасению жизней», однако президент отметил, не называя имен, что прекращение огня, тем не менее, соблюдается не полностью. «Условия жизни гражданского населения как на Востоке, так и на Западе Украины – драматические». Ф. Олланд отметил, что накануне во время встречи в Берлине с канцлером Германии А. Меркель и Президентом Украины П. Порошенко обсуждался вопрос того, как можно «ускорить» реализацию пунктов минских соглашений.

По поводу минских соглашений президент Франции Ф. Олланд заявил, что в скором времени проведет переговоры с президентом России В. Путиным по поводу возможности новой встречи в «нормандском формате» в Париже. Агентство «РИА Новости» уже поспешило сообщить со ссылкой на пресс-службу Кремля, что встреча между В. Путиным и Ф. Олландом в Париже пока не планировалась. Но ведь и Ф. Олланд пока не звонил.

Из-за украинского кризиса, по словам президента Франции, «в политическом плане отношения между Россией и Европой заморожены». В плане экономическом «последствия от введенных санкций наступили и для России, и для Европы». Несмотря на это, Ф. Олланд подчеркнул, что «Франция

хочет поддерживать с Россией искренний диалог, соответствующий истории наших отношений и общих интересов. Мы всегда действуем независимо». Последняя фраза президента, видимо, для тех критиков политики Европы, которые заявляют, что ЕС всегда действует с оглядкой на США.

О том, насколько на Западе сильны опасения разрастания военного конфликта, показывает заметка в *The Wall Street Journal*. «Рабочая группа, состоящая из бывших российских и западных официальных лиц, ...предложила провести новые переговоры для заключения ряда соглашений между НАТО и Москвой с целью недопущения инцидентов с участием войск», – сообщает корреспондент *The Wall Street Journal* Д. Барнс. «Ситуация чревата возможностью либо опасной ошибки, либо инцидента, которые могут вызвать дальнейшее ухудшение кризиса или даже прямую военную конфронтацию между Россией и Западом», – говорится в докладе рабочей группы.

Среди ее членов – бывший министр иностранных дел Великобритании Д. Браун, бывший российский министр иностранных дел И. Иванов и А. Д. Ротфельд, бывший глава польского МИДа.

Автор статьи отмечает, что доклад был подготовлен при поддержке ряда НКО, в том числе *European Leadership Network*, ранее опубликовавшей другой доклад, в котором говорилось, что учения НАТО увеличивают, а не снижают вероятность конфликта в Европе.

Чиновники НАТО критически отнеслись к призыву рабочей группы начать новый диалог с Россией, пишет Д. Барнс. «У России и сейчас есть много доступных инструментов для того, чтобы избежать непреднамеренного конфликта, снизить напряженность и повысить прозрачность – от соглашений по контролю над вооружениями до мер доброй воли, – заявила официальный представитель Альянса О. Лунгеску. – Ей следует в первую очередь сосредоточиться на выполнении существующих обязательств и использовании уже имеющихся средств».

СМИ других стран уделили внимания переговорам в Берлине гораздо меньше. Австрийская *Der Standard*, статья которой частично продублирована в немецкой *Handelsblatt*, пишет: «День Независимости Украины и прошедший по этому случаю парад собрал не более 2500 человек, что весьма бледно смотрелось на фоне прошедших 9 мая в Москве торжествах по случаю Дня Победы. Фотографы, присутствовавшие в Киеве на национальном празднике, пытались сосредоточиться на патриотическом виде солдат, гордо несущих национальную символику своей страны.

В то же время, отмечает газета, «после свержения В. Януковича и потери Крыма, а также хождения по мукам на Востоке страны и в условиях общего экономического спада патриотизм все еще присущ украинскому народу». Вот только проблема в том, что никто не умеет им толком пользоваться. На состоявшихся прошлой осенью парламентских выборах «Народный фронт» Премьера А. Яценюка был более всего озабочен тем, чтобы не исчезнуть в жестокой борьбе, что и привело к союзничеству с Блоком П. Порошенко.

В то же время восходящей звездой в условиях жестокой политической конкуренции может стать Ю. Тимошенко. «Президент страны, персональный

рейтинг которого составляет 14,6 %, может уступить в будущем году свое место списанному экс-премьеру, рейтинг которой составляет 13,9 %». Украинский политолог А. Кава поделился с редакцией газеты секретом успеха Ю. Тимошенко: «Она умеет строить умную стратегию. Сначала она вступила в коалицию, а потом выждала момент наибольшего недовольства правительственной политикой, для того чтобы, в свою очередь, подвергнуть его критике».

В том же, что касается процесса мирного урегулирования на Востоке Украины путем децентрализации власти и внесения соответствующих поправок в Конституцию, то и здесь П. Порошенко не сумел собрать парламентского большинства, что и может явиться предметом его переговоров с президентом Франции Ф. Олландом и канцлером Германии А. Меркель, считает газета.

Handelsblatt к этому добавляет: «Поводов для атак украинское руководство предоставляет в достаточном количестве: конфликт в Донбассе не урегулирован. Наоборот, перестрелки возобновились и усилились. Помимо этого, экономические силы “покидают” страну.

Падение рейтинга значительно: не только Россия, но и Запад требует от Киева активных шагов по децентрализации. В нынешнем парламенте отсутствует большинство, необходимое для принятия соответствующей поправки к Конституции. Если поправка П. Порошенко, касающаяся децентрализации, не будет принята, возможны досрочные новые выборы. А. Кава прогнозирует, что это будет весной 2016 г.

До этого украинскому руководству предстоит пережить долгую зиму. Соглашение с Россией о поставках газа все еще отсутствует. Ввиду хронической нехватки средств “Нефтегаз” недавно предложил своему российскому противнику “Газпрому” оплачивать поставки за счет аванса за транзит топлива в Европу. Возможно, схема, к которой стороны прибегали и ранее, удобна и для “Газпрома”, но решение принимает Кремль. Он же вряд ли склонен идти на уступку в очередной раз.

Кроме того, Украина решает другую существенную проблему: она хочет рефинансировать внешний кредит в размере 20 млрд дол. с помощью частных кредиторов. По крайней мере, в этом вопросе намечается прогресс. По сообщению Wall Street Journal, возможно, крупнейшие западные кредиторы спишут пятую часть украинского долга. Обе стороны практически вплотную подошли к тому, чтобы принять масштабную программу санации», – пишет газета со ссылкой на инсайдеров.

Западные обозреватели весьма сдержанно оценили результаты берлинской встречи трех глав государств, констатируя усталость европейских лидеров как от российско-украинского конфликта, так и от отсутствия необходимой динамики в проведении реформ в Украине.

«Солітарність» і УДАР об'єднуються

Об'єднання партії В. Кличка УДАР з Блоком Петра Порошенка «Солідарність» стало важливою політичною подією серпня. Подія, яку вже тривалий час очікували, відбулася 28 серпня, під час якої київський мер В. Кличко разом з 18 соратниками по партії вступив у лави БПП «Солідарність», очоливши нове політичне об'єднання. Ця новина не залишила байдужими політиків та експертів, викликавши бурхливі дискусії.

З'їзд президентської полісили партії «Блок Петра Порошенка – “Солідарність”» відбувся в одному із залів НСК «Олімпійський». На початку заходу на ньому зареєструвалося трохи більше 60 делегатів, серед яких представників партії УДАР було небагато. Під час зїзду виступив Президент України П. Порошенко і заявив про необхідність консолідації політичних сил в умовах зовнішньої агресії. Він також наголосив на необхідності реформ, зокрема конституційної реформи.

За словами П. Порошенка ніякої федералізації не буде, а у прийнятих змінах до Конституції формулювання «особливий статус» не міститиметься.

Президент говорив і про місцеві вибори, які мають бути проведені «так само бездоганно, як президентські і парламентські». «Переконаний, “маршал Гречка” більше ніколи не повинен брати участь в українських виборах», – наголосив Президент, пообіцявши, що не використовуватиме адміністративний ресурс на місцевих виборах.

Щодо об'єднання партій УДАР і «Солідарність» то, на його переконання, необхідність консолідації демократичних сил давно назріла. «Об'єднання це – те, що потрібно Україні. Ворог змінив пріоритети – він намагається внести хаос, використовуючи тимчасові політичні проекти. Мій заклик до об'єднання першими почули БПП і партія УДАР. Один-єдиний національно-державний стяг цінніший за сотні партійних знамен», – зазначив П. Порошенко.

На думку Президента, політики повинні об'єднатися в парламенті і берегти цю єдність, яку мріє зруйнувати ворог. «Україна стала європейським рекордсменом. Вона має 260 партій! Чи потрібно стільки Україні?» – зазначив П. Порошенко.

При цьому він наголосив, що є багато партій із аналогічними ідеологіями, але вони не об'єднуються лише через «гетьманські амбіції їхніх лідерів».

Водночас П. Порошенко висловив надію на об'єднання проєвропейських сил. «Я переконаний, що найближчим часом наша об'єднана партія буде прийнята до лав Європейської народної партії», – зазначив Президент.

У свою чергу В. Кличко досить скупко прокоментував стрімку зміну вектора його політичної кар'єри. Виступаючи на з'їзді партій, новий голова заявив, що метою об'єднання для нього стало створення об'єднаної політичної сили, яка усвідомлює свою відповідальність за те, що відбувається в країні, та

додав, що робитиме все, аби поширити втілені в столиці зміни по всій Україні.

Ю. Луценко, коментуючи обрання В. Кличка новим лідером партії, заявив: «Сьогоднішній з'їзд це перший крок з об'єднання правоцентристських партій. Ми об'єднуємося з УДАРом, бо у нас спільна мета, спільні цілі». Він наголосив, що головна мета з'їзду – зміцнити партію «БПП», зробити її новою, популярнішою та потрібнішою для суспільства.

Крім того, вносячи пропозицію про обрання В. Кличка головою партії, Ю. Луценко також зазначив, що йдеться про «повну довіру і повне об'єднання». Щоправда, уже після завершення з'їзду він заявив журналістам: «Йдеться не про об'єднання двох партій, а про укрупнення БПП».

В. Кличко також не зовсім упевнений у тому, що відбулося остаточне об'єднання двох політичних сил в одну. Він зазначив, що політична партія УДАР продовжує свою роботу, продовжує своє існування в новій формі, об'єднавшись із політичною партією «Солідарність», де має спільну назву «УДАР-Солідарність». «На цю тему ми вже дискутували. Дуже дивно зараз чути, що може бути інша назва... Я не думаю, що треба дуже багато обговорювати. Ми приймемо рішення, чи одна чи друга назва, бо інакше ми зараз будемо придумувати третю, четверту, п'яту, шосту назви, а нам окрім цього є чим займатися. Від нас люди очікують зовсім іншого, ніж дискусії, як буде називатися політична сила», – наголосив В. Кличко.

Проте остаточна назва не була затверджена і, як заявив Ю. Луценко: «Коли ми доживемо до третього етапу дванадцятого з'їзду, коли в першому ряду сядуть люди із значками “Народний фронт”, тоді я подивлюсь на цю назву. Я вже прикинув цю аббревіатуру, і якщо БППУС я ще можу вимовити, то коли туди додадуться ще дві чарівні букви НФ...».

Ще раніше заступник голови фракції БПП у Верховній Раді І. Кононенко заявляв, що остаточне питання назви буде вирішуватися вже після місцевих виборів. «Питання назви ми переносимо на після місцевих виборів, і вже в спокійному режимі, продискутувавши ці питання в регіональних організаціях, ми визначимось і приймемо остаточне рішення», – наголосив І. Кононенко. За його словами, сьогодні в Україні є 650 осередків партії «Солідарність» і більше 300 зареєстрованих осередків партії УДАР. Тому це питання має бути обговорено на рівні місцевих осередків партії.

У свою чергу народний депутат А. Палатний зазначив, що повна ліквідація УДАРу і злиття з «БПП» на рівні місцевих осередків має відбутися до 1 грудня цього року.

Вочевидь, для «БПП» принципово важливо залишити для себе можливість обрати для спільної партії іншу назву ніж ті, які дискутувалася під час перегорів між Президентом і мером Києва, адже в «БПП» не приховують, що крім УДАРу планують приєднати і інші партії – найперше «Народний фронт».

Як інформують ЗМІ, партії «Блок Петра Порошенка» та «Народний фронт» домовились про повне об'єднання, що містить у собі створення єдиної фракції та партії. Щоправда офіційного підтвердження подібної інформації немає, але журналісти наполягають, що ймовірність такого об'єднання велика і запевняють, що домовленості вдалося досягти в ніч з 21 на 22 серпня.

Переговори проходили за участю Президента та Прем'єра. Досягнуті домовленості будуть записані в спеціальній угоді.

За інформацією ЗМІ, спільний похід на вибори «БПП» і «Народного фронту» передбачає єдиний список кандидатів, в якому «Народному фронту» відійде близько 25 %. Щоправда угода ще не підписана, але переговори вже завершені. Відповідно до угоди події мають відбутися у такій послідовності: спільна фракція, спільне оновлення уряду і спільна партія. За А. Яценюком залишиться посада прем'єра і посади його міністрів в уряді.

Разом з тим існує ймовірність неформального об'єднання, коли дві фракції приймають рішення про спільну діяльність, обирають єдине керівництво, так звану координаційну раду, одного голову. Таким чином два лідери, які мають владу приймають стратегічне рішення, дві фракції працюють як одна команда при парламентському голосуванні.

Проте, як зазначив Ю. Луценко, ідеться не більше ніж про міжфракційне об'єднання.

Щодо об'єднання УДАРу і «Солідарності», то після з'їзду розгорнулася дискусія щодо доцільності такого альянсу. Окремі «ударівці» висловлюють своє скептичне ставлення до об'єднання «БПП» і УДАРу. Зокрема, народний депутат В. Чумак заявив, що з рядовими партійцями ніхто не порадився, а об'єднання партій – це не більше ніж об'єднання брендів.

Інший народний депутат від партії УДАР Є. Фірсов також незадоволений таким об'єднання «БПП» і УДАРу і вважає, що «Солідарність» поглине політичну партію В. Кличка. Про це він написав у Facebook, саме тоді, коли проходив з'їзд. «Сьогодні досить сумний день для мене. ... політсила президента збирається просто поглинути УДАР, після чого партія, якій я віддав стільки років і емоцій, просто зникне і стане частиною історії», – наголосив Є. Фірсов.

На його переконання, незважаючи на те що рейтинг партії відчутно впав, УДАР – не та партія, яка існувала на папері. «У нас майже в кожному місті був актив. Найчастіше, це люди, які в партії ще з 2010 р., коли рейтинг був 1 %. Вони вірили в лідера, але ... лідер не повірив у них», – зазначив Є. Фірсов.

Він також вважає, що не всі його колеги по партії згодні з об'єднанням із «Солідарністю», хоча не готові відкрито про це говорити. «Партійний квиток “Солідарності” мені не потрібен – вступати в цю силу я не буду! Іноді, щоб збитися зі шляху, досить йти в ногу з усіма...», – підкреслив народний депутат.

Крім того, як інформують ЗМІ, політикою керівництва партії УДАР незадоволений лідер дніпропетровських «ударівців» Р. Колесніков, який склав свої повноваження голови Дніпропетровської облорганізації УДАРу.

За інформацією ЗМІ, у Р. Колеснікова виник конфлікт із Павелком – одним із заступників голови фракції «БПП» і президентом Федерації футболу України – на етапі узгодження списку на місцевих виборах, мовляв, «Павелка не зацікавило, кого УДАР пропонує, він казав: “давайте ресурси”». «Це не одноосібне моє рішення, після довгих консультацій з членами партії нами було прийнято таке рішення, скажу більше – наша команда повністю виходить з об'єднавчого процесу з партією Порошенка... Дніпропетровська команда партії

Порошенка дуже чітко дала зрозуміти, що не збирається дотримуватися домовленостей. Але найголовніше – вони не збираються працювати відкрито та прозоро. Питання до команди А. Павелка залишаються...», – зазначив Р. Колесніков у Facebook.

У свою чергу Н. Новак, народний депутат, також висловила невдоволення щодо об'єднання «БПП» та УДАРу. «Ми пам'ятаємо “Нашу Україну”, яка збрала під своїм брендом чимало партій... Навіть якщо не буде в “БПП” політичних конкурентів, розчистять вони політичне поле, все одно рано чи пізно з'явиться опозиція, формуватимуться нові політичні партії», – наголосила Н. Новак.

За її словами, партія УДАР «покладена до ніг П. Порошенка» заради Києва і місцевих виборів у столиці. «І якщо Віталій Володимирович навіть очолить БПП “Солідарність”, ми розуміємо, хто фактично буде керівником президентської партії», – зазначила Н. Новак.

Натомість значна частина «ударівців» і членів «БПП» позитивно оцінює об'єднання своїх політичних сил. Зокрема, член депутатської фракції «БПП» Д. Андрієвський наголосив, що українським партіям з єдиними поглядами необхідно об'єднуватися. Тому об'єднання президентської «Солідарності» і партії Віталія Кличка УДАР є природним. «Незгодні з подібним об'єднанням залишилися в меншості – їх налічується менше чверті», – заявив народний депутат. При цьому він підкреслив, що злиття політичних гравців не повинно вплинути на кількість нових облич у партійних списках на місцевих виборах.

За словами народного депутата С. Алексеєва, об'єднання партій УДАР та «Солідарність» є результатом розвитку партнерських відносин між політичними силами.

На думку політика, основним мотивом партії УДАР стало бажання якомога ефективніше використати партійні ресурси і зусилля для проведення реформ в Україні. Серед ключових завдань, що стоять на порядку денному перед членами нової об'єднаної політичної сили, С. Алексеєв назвав проведення чесних і прозорих місцевих виборів, розвиток партійних осередків у регіонах і підтримку курсу країни на євроінтеграцію. Він також зауважив, що одним із пріоритетних стає питання розвитку територіальних громад, яке зумовлене положеннями нової Конституції. «Центральні органи влади займаються загальними, глобальними проблемами – такими як оборона держави, модернізація промислового комплексу, міжнародна політика. Але побутові проблеми, які хвилюють наших громадян, майже завжди стосуються місцевого самоврядування», – написав у Facebook С. Алексеєв.

Слід зазначити, що подібні повідомлення на сторінках у соціальній мережі не викликало інтересу в читачів.

Вітчизняні політологи по-різному сприйняли об'єднання двох політичних сил і, зокрема такий крок В. Кличка. Як зазначив політолог О. Палій, злиття партій та фактичне знищення УДАРу говорить про політичну нерішучість В. Кличка.

На думку експерта, цей крок В. Кличка показав, що в нього відсутні політичні амбіції. «Як мер він ще може бути, але якщо чесно я дуже сумніваюся

що йому під силу стати, наприклад Прем'єр-міністром чи іншим серйозним політичним гравцем», – заявив О. Палій.

Політолог В. Карасьов має іншу точку зору і вважає, що попри ілюзію втрати власної партії, В. Кличко зробив доволі далекоглядний крок. «Сьогоднішнє об'єднання це кінець УДАРу як партійної основи, але може бути початком більш сильного політика Кличко. Адже політик сильний тоді, коли за його спиною стоїть сильна партійна структура, пропрезидентська сила та більшість у парламенті й Київраді. Тільки тоді ти стаєш політиком першої величини, а без усього цього можна бути лише каліфом на годину, не більше», – наголосив В. Карасьов.

Він також зазначив, що саме по собі створення провладного блоку стало наслідком серйозних політичних процесів і неабияким загострення передвиборчої конкуренції. «Від цього об'єднання взагалі багато хто виграє. Більше за всіх виграє Кличко, який отримує найпотужнішу партійну структуру. Утім виграє і Порошенко, який зберігає важливий для нього Київ і збільшує свою електоральну підтримку. Зрештою, за рахунок вливання “свіжої крові” і сама партія також виграє. Не виграють хіба лише ті, хто опинився за бортом цього злиття, але політика це жорсткий спорт, в якому виживають лише найспритніші», – підкреслив експерт.

Політолог В. Мокан також вважає, що партія УДАР, приєднавшись до «БПП», зможе консолідувати свої зусилля на місцевих виборах, адже ці дві політичні сили висуватимуть спільних кандидатів під брендом «Солідарності» на місцевих виборах, а після них буде розпочато об'єднавчий процес саме партійного злиття. «Ідеться про юридичну ліквідацію бренду УДАР і влиття її членів до пропрезидентської сили, яка носитиме назву “Солідарність-УДАР”», – вважає експерт.

Щодо партії «Солідарність», то, на думку політолога, у «БПП» шанси досить непогані, плани досить амбіційні. І метою цього об'єднання є уникнення взаємної конкуренції, тому що у «БПП» та УДАРу дуже схожа структура електорату. «Тепер ця політична сила може претендувати на більш-менш рівномірне представлення по території всієї країни. А стосовно того, що буде після вибрав, то справді йдеться про те, що УДАР припиняє своє існування, але процес юридичної ліквідації політичної партії – це не процес одного дня чи тижня», – зазначив В. Мокан.

Цей процес, на думку експерта, може тривати кілька місяців, адже в кулуарах на з'їзді говорили, що цей процес планують завершити до кінця цього року.

Значна частина експертів вважає, що об'єднання «БПП» і УДАРу вигідне обом політичним силам, як з точки зору спільного електорату, так і з точки зору рейтингів цих двох політичних сил. Як інформують ЗМІ, у «БПП» на сьогодні значно більший рейтинг, ніж в УДАРу, але партія Кличка зберігає досить непогані показники у столичному регіоні і на заході України: Львів, Закарпаття, Івано-Франківськ.

Щоправда, як зазначив директор київського Центру прикладних політичних досліджень «Пента» В. Фесенко, злиття двох партій вигідніше саме

партії УДАР, яка останнім часом розгубила свою популярність у виборців. Як відомо, згідно з опитуванням, проведеним у травні Київським міжнародним інститутом соціології, за «Блок Петра Порошенка» проголосували б більше 21 % тих, хто готовий прийти на виборчі дільниці, натомість УДАР підтримали б лише 1,5 % активних виборців. Саме на таких показниках наголошує В. Фесенко і тому зазначає, що злиття з партією П. Порошенка вигідне ще й особисто В. Кличку. «Щоби він залишився мером Києва, дуже потрібна підтримка Президента. Останні півтора року довели, що йому подобається бути мером, він хоче цим займатися. Але своєю партією він практично не займався», – підкреслив В. Фесенко.

Натомість політолог В. Таран вважає, що злиття УДАРу та «БПП» найбільш вигідне П. Порошенку та «тим фінансово-олігархічним групам, які стоять за БПП».

За словами експерта, злиття двох партій є «фінальним акордом віденських домовленостей між Д. Фірташем і П. Порошенком».

Щоправда, політолог не конкретизує про які домовленості йде мова. Разом з тим він сподівається, що об'єднана партія посилить свої позиції в таких регіонах, як Львівщина, Закарпаття та Київ. «Але Порошенко буде фактичним лідером цієї партії, кого би не поставили на її чолі – чи Кличка, чи Луценка», – переконаний В. Таран.

А от політолог В. Небоженко об'єднання «БПП» і УДАРу назвав «агресивним поглинанням» партії В. Кличка партією П. Порошенка. На його переконання, це розпочалося ще під час президентської кампанії навесні 2014 р., набуло свого продовження під час парламентської виборчої кампанії восени 2014 р. і зараз, напередодні осінніх місцевих виборів, добігає свого логічного завершення. «Послаблений, але симпатичний та політично перспективний проект партія УДАР поглинається аморфним неперспективним проектом під назвою “Блок Петра Порошенка”», – вважає В. Небоженко.

За його словами, усередині теперішнього «БПП» уже тепер немає єдності, а цілий ряд чільних «ударівців» спробує після місцевих виборів пристати до інших політичних проектів.

У свою чергу і В. Фесенко наголошує, що відцентрові тенденції спостерігаються у фракції «БПП» у парламенті. «Там справді є різні інтереси, і далеко не всі депутати фракції солідарно голосують за важливі рішення в парламенті. Так само, не всі вони увійдуть і до об'єднаної з УДАРОм оновленої партії», – вважає експерт.

Щодо перспектив приєднання до «БПП» «Народного фронту», то тут в експертів теж немає єдиної думки. Більшість із них вважають, що злиття «БПП» із «НФ» можливе, але це лише в перспективі, залежно від політичної ситуації. Проте тимчасовий союз можливий, зокрема під час виборчої кампанії до місцевих органів влади 2015 р. Як відомо лідер «Народного фронту» А. Яценюк вже заявив, що його політична сила не братиме участь у місцевих виборах. Проте це не означає, що кандидати від «Народного фронту» не будуть представлені в списках як кандидати від іншої політичної сили, зокрема, від «БПП». Як зазначив В. Мокан, на сьогодні говорити про те, що «Народний

фронт» не бере участі у виборах можна так само, як це можна сказати про партію УДАР.

Експерт вважає, що представники «Народного фронту» будуть брати участь у виборах, але під іншим «брендом», узгодивши своїх кандидатів з партією «БПП» і УДАРу. Щодо злиття «НФ» з «БПП» і УДАРу, то, на думку експерта, про це сьогодні говорити дуже рано. «Є дуже багато нюансів, які стоять на перешкоді цього мега-об'єднання. І його реалізувати на практиці буде надзвичайно складно. Дуже багато народних депутатів, представників, рядових партійців “Народного фронту” не до кінця поділяють позицію партійної верхівки щодо того, що “Народний фронт” потрібно повністю вливати у пропрезидентське партійне утворення», – зазначив експерт.

Разом з тим ключові політики стримано коментують об'єднавчі процеси, що свідчить про складність перебігу перемовин. Не всі остаточно визначились і вичікують, як будуть складатись події, які стрімко змінюються. Найважливішим індикатором для політиків, напередодні виборів, є реакція виборців. Проте виборців сьогодні більше цікавлять соціально-економічні зміни в країні (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: Віталій Кличко очолив президентську партію, але втратив УДАР // <http://www.rbc.ua/ukr/analytics/vitaliy-klichko-vozglavil-prezidentskuuu-1440784981.html>. – 2015 – 28.08; «Злиття з «Солідарністю» це кінець для «УДАРу» та початок сильнішого Кличко як політика», – експерт // <http://www.ednist.info/article/21863>. – 2015. – 28.08; БПП та «Народний фронт» повністю об'єднуються // <http://firstsocial.info/news/bpp-ta-narodniy-front-povnistyu-ob-yednayutsya>. – 2015. – 25.08; Лідером партії БПП «Солідарність» обрано Кличка // <http://www.5.ua/polityka/Liderom-partii-BPP-Solidarnist-obrano-Klychka-91616.html>. – 2015. – 28.08; УДАР влився у «Солідарність», а Кличко її очолив // <http://www.newsru.ua/ukraine/28aug2015/udarsolidarvliil.html>. – 2015. – 28.08; Політологи: Об'єднання БПП та УДАРу вигідне і Порошенку, і Кличку // <http://www.dw.com/uk/a-18656697>. – 2015. – 18.08; Союз БПП і УДАР: партія Кличка буде ліквідована до кінця року – Мокан // http://newsradio.com.ua/2015_08_28/Sojuz-BPP-UDAR-part-ja-Klichka-bude-l-kv-dovana-do-k-ncja-roku-Mokan-7901/. – 2015. – 28.08; Депутат УДАРу: Ми вірили в лідера, але лідер не повірив у нас // <http://www.ednist.info/news/21822>. – 2015. – 28.08; Після об'єднання з БПП Кличко та Яценюк завершать свою кар'єру – Гладких // http://newsradio.com.ua/2015_08_21/P-slja-ob-dnannja-z-BPP-Klichko-ta-Jacenjuk-zavershat-svoju-kar-ru-Gladkih-5779/. – 2015. – 21.08; С противниками слияния «БПП» и «УДАРа» ведут разъяснительные работы // <http://www.facenews.ua/articles/2015/289562/>. – 2015. – 1.09; Партія Порошенка: злиття і поглинання // <https://news.pn.ru/politics/142128>. – 2015. – 31.08; Партія УДАР // <https://www.facebook.com/UDAR.ua>. – 2015. – 3.09).*

Жнива-2015: сучасний стан і експортний потенціал аграрної галузі

Наразі в Україні завершено збирання ранніх зернових і зернобобових культур. Попри всі військово-політичні, економічні чи навіть природні негаразди, аграріям вдалося зібрати 36,7 млн т зерна і, таким чином, перевершити минулорічні показники майже на 2 млн т.

Обмолочена площа під ранніми зерновими була збільшена з 9,5млн у 2014 р. до 10,1млн га – у 2015 р.

Найбільший вал зерна намолотили хлібороби в Одеській – 3 млн т, Дніпропетровській і Харківській – 2,8 млн т, Запорізькій – 2,6 млн т, Миколаївській та Херсонській – 2,4 млн т, Вінницькій областях – 2,3 млн т.

Понад 1 млн т зерна було намолочено в Донецькій, Кіровоградській, Полтавській, Київській, Черкаській, Хмельницькій, Тернопільській та Сумській областях.

Слід наголосити, що врожайність ранніх зернових і зернобобових культур була збережена практично на рівні показників рекордного минулого року й становила 36,2 ц/га (2014 р. – 26,5 ц/га).

Найвищою врожайністю відзначилися Хмельницька – 52,8 ц/га, Черкаська – 49,0 ц/га, Київська і Тернопільська – 46,5 ц/га, Вінницька області – 45,6 ц/га.

Пшениці обмолочено на площі 6,8 млн га та намолочено 26,8 млн т зерна – на 10 % більше, ніж 2014 р.

Найвищі показники врожайності озимої пшениці продемонстрували Хмельниччина – 56,7 ц/га, Черкащина – 52,3 ц/га, Тернопільщина – 49,9 ц/га та Київщина – 49,7 ц/га; ярої пшениці: Київщина – 46,4 ц/га, Хмельниччина – 42,9 ц/га і Львівщина – 40,5 ц/га.

Що стосується інших зернових і зернобобових культур, то тут результати теж доволі обнадійливі: ячменю було зібрано на площі 2,8 млн га та намолочено 8,5 млн т зерна; жито обмолочено на площі 144 тис. га та намолочено 365 тис. т зерна; горох обмолочено на площі 169 тис. га, намолочено 392 тис. т зерна; ріпак обмолочено на площі 674 тис. га, намолочено 1,7 млн т насіння.

Утім, це ще не кінцеві результати. Адже жнива тривають.

Наразі аграрії активно збирають урожай гречки: обмолочено на 21 тис. га (16 %) і намолочено 25 тис. т. Проса зібрано з площі 34 тис. га (32 %), намолочено 66 тис. т.

Розпочато збирання сої з площі 4,0 тис. га, намолочено 7 тис. т сої.

Також відбувається формування врожаю таких культур, як кукурудза, соя та соняшник. У першій декаді серпня спекотна суха погода на всій території України створила несприятливі агрометеорологічні умови для завершення

вегетації пізніх культур.

Найбільше постраждали від спеки посіви кукурудзи, соняшнику та сої пізніх строків посівів (після 10 травня). Проте їх налічується не більше 15 % від загальної площі посіву, отже, значних збитків сільському господарству України завдано не буде. Попередньо валовий збір зерна всіх культур у цьому році очікується на рівні 60 млн т. Разом з перехідними залишками загальна пропозиція зерна у 2015/2016 МР буде сформована на рівні 70 млн т. Якщо брати до уваги, що внутрішнє споживання зернових у цьому році становитиме майже 24 млн т, то, у цілому, можна констатувати, що Україна виробляє зернових у 2,5 раза більше, ніж споживає, а отже, повністю гарантує свою продовольчу безпеку. Крім того, є хороші передумови для рекордного експорту зернових: він може сягнути понад 36 млн т у 2015/2016 МР.

Це говорить про те, що Україна прагне з кожним роком нарощувати експортний потенціал аграрного сектору. За даними Міністерства сільського господарства США (USDA), у 2014/2015 МР України увійшла до трійки найбільших експортерів зернових з показником 34,8 млн т.

Агропромисловий сектор залишається ключовим у загальній структурі національної економіки України. Про це 22 серпня заявив Прем'єр-міністр А. Яценюк під час розширеної наради за участі зернотрейдерів у Київській області.

Як наголосив Прем'єр-міністр, «спільна мета аграріїв, зернотрейдерів і держави в цілому – створити відповідні умови, щоб один з основних секторів української економіки розвивався, завойовував нові ринки, створював робочі місця, платив податки і розширював вплив України на світову продовольчу безпеку».

А. Яценюк зазначив, що цьогорічна врожайність зернових культур фактично на рівні результатів минулого року, які були визнані рекордними, цьогорічний урожай дасть змогу отримати близько 6 млрд дол. США валютної виручки від експорту сільськогосподарської продукції. Кожний третій долар, який отримує Україна, приносить аграрний сектор. «Це безпосередньо впливає на валютно-курсову стабільність, накопичення золотовалютних резервів НБУ і зміст економіки в прогнозованих параметрах як по інфляції, так і за валютним курсом», – підкреслив Прем'єр-міністр.

Глава уряду відзначив роботу профільного міністра та в цілому робітників галузі. Особливо позитивним досягненням Прем'єр-міністром А. Яценюком була названа диверсифікації експорту продовольчої продукції з російського на європейські, азіатські й африканські ринки: «Позитивна тенденція – частка російського ринку становить лише 2 % від загального обсягу сільськогосподарської продукції, яку продає Україна, цей показник зменшений в чотири рази».

А. Яценюк підкреслив, що українські аграрії виходять на нові зовнішні ринки, серед яких Прем'єр-міністр України назвав Ізраїль і Єгипет, що відкрили кордони для деяких товарних груп.

У свою чергу, звітуючи про роботу, міністр аграрної політики та продовольства України О. Павленко зазначив, що українські виробники в

повному обсязі провели посівну й сьогодні успішно збирають урожай, незважаючи на складні економічні умови, тимчасову анексію Криму та бойові дії на територіях Донецької та Луганської областей. Зокрема, міністр аграрної політики О. Павленко відзначив хороший урожай ранніх зернових, яких уже зібрали більше, ніж у минулому році, на 2 млн т.

Крім того, як повідомив міністр, за результатами маркетингового періоду на 1 липня маємо рекордний експорт – 34 600 000 т, і це ще не межа. О. Павленко сподівається, що за результатами року вдасться вийти на цифру 36 млн т.

У минулому році, незважаючи на економічну кризу, війну і втрату частини територій, Україна, що продала 34 млн т, стала третім найбільшим у світі експортером зерна, після США, які поставили на ринок 72 000 000 т, і ЄС, які змогли реалізувати 38 000 000. Особливо приємно, що в списку імпортерів вітчизняні аграрії обійшли росіян, які розмістилися на четвертому місці з результатом продажів в 32 000 000 т.

За висновками багатьох експертних досліджень, Україна може стати не просто великою, а найбільшою аграрною країною у світі.

Потенціал України як житниці – величезний, достатньо лише поверхнево зануритися в цифри: середня врожайність в Україні в останні три роки коливається в межах 37–42 ц/га. Для порівняння, у США середня врожайність на рівні 27–29 ц/га. Урожайність у Росії та Казахстані також нижче української: наші північні сусіди збирають від 22 до 27 ц/га, казахи – 16–18 ц/га.

Якщо проаналізувати ці показники, можна зробити висновки, що наші фермери, які в більшості своїй погано забезпечені хорошим насінням, сучасною технікою і якісними добривами, змогли добитися врожайності вищої від багатьох більш розвинутих у технічному й матеріальному плані агропромислових галузей інших країн, і у тому числі американської.

Можна констатувати, що українське сільське господарство зростає, причому темпами, які вселяють оптимізм: ще в 2007 р. аграрії України збирали по 22–25 ц/га. На сьогодні можна говорити про майже вдвічі більшу врожайність зернових. І це далеко не межа. У Мінагрополітики до 2020 р. планують підвищити загальну врожайність всіх типів зернових з 60 до 80 млн т, при цьому посівні площі залишаться приблизно такими ж.

В одному з останніх інтерв'ю міністр агрополітики О. Павленко навів дані, відповідно до яких уже сьогодні український хліб їдять приблизно 140 млн людей в усьому світі. При цьому потенційно Україна може годувати 400 млн.

Особливо український агропромисловий потенціал помітний на прикладі успішних приватних агрохолдингів, які вже сьогодні збирають врожаї на рівні, а то й вище європейських.

Як показують дані Міністерства агрополітики, другий за величиною агрохолдинг України «Агропросперіс» домігся врожайності такої культури, як кукурудза, на рівні 99 ц/га. Водночас середня європейська врожайність кукурудзи – 75 ц/га. Українські агрохолдинги досягли європейських врожаїв зернових: зібрані 73–75, а то й 80 ц/га в Україні не сенсація, якщо йдеться про

приватні прибуткові організації.

Враховуючи цьогорічні плани експорту вітчизняних зернових, а також прогнози експертів, згідно з якими країни ЄС зберуть зернових на 21 млн т менше, ніж роком раніше, Україна стає реальним претендентом на друге місце у світі на постачання зерна.

На сьогодні в українських засіках залишилося ще понад 10 млн т зерна минулого врожаю, за їх рахунок теж нарощуватиметься експорт. Щорічно Україна споживає приблизно 24 000 000 т зерна. Державні хлібні запаси складаються таким чином, щоб з лишком забезпечити необхідний рівень продовольчої безпеки. Як правило, до нового врожаю українці не встигають спожити хліб минулорічного врожаю.

Аналізуючи сучасний стан аграрної галузі, не можна оминати оцінки її реального стану експертами, зернотрейдерами та дрібними агровиробниками – їхні оцінки доволі відмінні.

Так, президент Української зернової асоціації В. Клименко, спілкуючись з аграрними експертами та журналістами, зазначив, що виробники вже відчули позитивні результати роботи уряду та Мінінфраструктури в забезпеченні логістичних потреб аграрних виробників: «Скасування сертифікатів якості обов'язкових карантинних сертифікатів – приклад успішної і синхронної роботи бізнесу та профільного міністерства. Нема декількаденних затримок вагонів на станціях, а аграрії перестали платити за це». Без цих заходів, підкреслив В. Клименко, рекордний експортний урожай зернових України просто не змогли б вчасно відвантажити. За оцінками уряду, наголосив він, підприємці заощадили принаймні на цьому 1 млрд грн. Профільним асоціаціям імponує такий підхід аграрного міністерства, який кардинально відрізняється від політики колишньої урядової команди, з якою таких результатів не досягли, зазначив В. Клименко.

Цікавий погляд на рекордні результати висловив і директор ТОВ «Нью ВорлдГрейнЮкрейн» М. Горбачов під час наради під головуванням Прем'єр-міністра А. Яценюка та міністра аграрної політики та продовольства О. Павленка, що відбулася в Київській області.

Зокрема, М. Горбачов зазначив, що високий результат цьогорічного врожаю пов'язаний з тим, що вдалося налагодити конструктивний діалог Мінагрополітики з представниками бізнесу. «Ці групи у складі представників Мінагрополітики та Міністерства інфраструктури дійсно сприяють у нашій роботі. Всі, до кого ми звертаємось, чуйно ставляться до потреб бізнесу та оперативно включаються в роботу», – сказав екперт.

Крім того, М. Горбачов позитивно оцінив нововведення у сфері дерегуляції та подолання тіньових схем на зерновому ринку: «Зміни дійсно відчуються, з'явилася можливість не давати хабарі. У першу чергу завдяки тому, що в системі керівництва держави, в уряді накопичилася критична маса людей, які дійсно прагнуть до змін. Нова система усуває кадри, які звикли працювати по старим схемам», – наголосив екперт.

Найбільш актуальними завданнями, на думку експерта-інвестора, залишаються вдосконалення законодавства щодо обмеження готівкових

розрахунків на ринку сільськогосподарської продукції та підвищення контролю за прозорістю діяльності контрагентів. Як зазначив М. Горбачов, зернотрейдери не мають механізмів відслідковувати весь ланцюг поставки зернових, проте несуть відповідальність за кожну його ланку. М. Горбачов пропонує для подолання цих труднощів створити базу операторів ринку з набором їхніх даних, яка давала б змогу прозоро відслідковувати репутацію кожного з них. Такі дії, на думку експерта, знизять ризики та підвищать ліквідність агровиробництва.

Харківський аграрій С. Кузьменко висловив позицію не зернотрейдерів, а безпосередніх виробників. Їхня оцінка ролі держави в регуляції в аграрному секторі не така оптимістична. Так, С. Кузьменко навів цифри з облікових ставок банків, які значно зросли: «Для того щоб зібрати зерно, більша частина аграріїв беруть кредити. І якщо раніше треба було сплатити банку 15 %, скажімо, з 10 млн, то сьогодні – 27 %». Як зазначив С. Кузьменко, ця велика різниця збільшення облікової ставки позначиться на собівартості сільськогосподарської продукції та призведе до нестачі обігових коштів у дрібних господарствах.

Більшість дрібних аграріїв, незважаючи на рекордний урожай, прогнозує зниження своїх прибутків цього року, багато хто чекає на збитки, навіть дуже великі. Пояснюють це, крім невдалої фінансової політики уряду, несприятливими погодними умовами, які не позначилися на діяльності великих агрохолдингів, але істотно вдарили по дрібним господарствам, які не мали змоги компенсувати вплив природного чинника.

Серед питань, які потребують державної регуляції, С. Кузьменком була названа проблема відсутності можливостей збуту дрібними виробниками напряму споживачам. Як зазначив С. Кузьменко, урожай скуповують посередники, яких в Україні всього три-чотири. Це – великі компанії-зернотрейдери, які потім і експортують зерно за кордон. У найбільшій скруті, за словами аграрія, опинилися ті фермери, які не мають сховищ для зберігання зерна. Вони змушені продавати зерно за найнижчою ціною, коли йде збір врожаю, не можуть притримати товар на кілька місяців або на півроку і, відповідно, втрачають у прибутках. «Цього року ціна на зерно становить 120 дол./т, раніше було 180, і доходило до 200 дол. Доходів значно поменшало, і ми все компенсуємо своєю надзвичайно високою працездатністю», – наголосив С. Кузьменко.

Отже, продуктивність агропромислового комплексу України, як показують результати врожаю ранніх зернових у 2015р., зростає. Однак політика уряду в напрямі підтримки агропромислового комплексу в цілому та дрібних виробників зокрема далеко не завжди послідовна та ефективна.

На жаль, на державному рівні так і не прийнято остаточного рішення щодо того, чи є земля товаром в Україні, дешеві кредити практично не доступні для більшості дрібних агровиробників, немає системної допомоги з боку держави та відчутних податкових пільг для дрібних підприємців, що працюють на землі. В аграрній сфері, як і в цілому по Україні, вигоду отримують тільки великі гравці на ринку, а дрібні постійно ведуть боротьбу за існування. Тож,

зважаючи на стратегічне місце аграрної галузі в економічній безпеці країни, першочергового значення набувають створення сприятливих умов для розвитку агропідприємництва та ефективна підтримка агровиробників з боку держави (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: <http://www.rbc.ua/ukr/opinion/zhatva-itogi-uborki-rannih-zernovyh-1440084911.html>; <http://hyser.com.ua/economics/urozhaj-2015-predvaritelnye-itogi-15856>; <http://newsoboz.org/ekonomika/premer-ministr-rasskazal-o-horoshem-urozhae-i-poblagodaril-25082015104850>; http://agroua.net/news/news_50445.html; <http://uga-port.org.ua/novosti/ukraina/ukraina-nakormit-sebya-i-prokormit-polmira>; <http://agravery.com/uk/posts/show/acs-ne-ominula-rinok-zerna-dumka-eksperta>; <http://agroconf.org/content/gorbachov-agrobiznes-vidchuvaiie-antikorupciyni-zmini>; <http://agroconf.org/content/vadaturskiy-hvatit-parazitirovat-na-nashem-gosudarstve>).*

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

13 травня 2015 р. у Прикарпатському національному університеті ім. Василя Стефаника відбулося XIV засідання Консорціуму українських університетів та Варшавського університету. У заході взяли участь: М. Стріха – заступник міністра освіти і науки України; І. Цепенда – ректор Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника; М. Палис – ректор Варшавського університету (Республіка Польща); Я. Маліцький – директор Студіуму Східної Європи Варшавського університету (Республіка Польща). А також ректори та проректори вищих навчальних закладів України.

Під час засідання обговорювалися питання щодо реалізації «Східних Студій» в університетах України: Прикарпатському університеті ім. Василя Стефаника, Національному університеті «Києво-Могилянська академія», Національному університеті «Острозька академія», Українському католицькому університеті. У цьому контексті йшлося про узгодження навчальних планів магістерських програм подвійних дипломів та захист магістерських робіт, про організацію студентської «Східної конференції», обговорювалося питання стипендій на 2015/2016 рр. та ін. (*Міністерство освіти і науки України (<http://www.mon.gov.ua/usinovivni/novini/2015/05/14/xiv-zasidannya-konsorciumu-ukrayinskix-universitetiv-ta-varshavskogo-universitetu/>). – 2015. – 14.05).*

* * *

Українська команда переможно виступила в США на фіналі Міжнародного конкурсу I-SWEEEP – 2015. У м. Х'юстон (штат Техас, США) завершився Міжнародний конкурс I-SWEEEP (Міжнародна Олімпіада Проектів на тему Стабільного Світу) – інноваційна виставка наукових проектів. Цього року 427 проекти представляли 668 учнів із 67 країн світу та 44 штатів США.

Чотири учасника від України повернулися додому з відзнаками. Зокрема, I місце (золота медаль) та дві спеціальні нагороди виборов М. Литовченко, вихованець Дніпропетровського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (тема проекту «Автономна опріснювальна установка, що працює завдяки енергії хвиль»).

III основне місце та бронзову медаль здобула М. Чичилова, учениця 10 класу Кловського ліцею № 77 м. Києва (тема проекту «Розробка універсального моноблоку для остеосинтезу»).

IV призове місце – у авторів командного проекту Д. Кирилової та Д. Щербини, вихованців Дніпропетровського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (тема проекту «Триполіфосфатне покриття на сталі, модифіковане різними добавками»).

Команду до виступу підготували фахівці Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді (*Міністерство освіти і науки України* (<http://www.mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/05/15/ukrayinska-komanda-peremozhno-vistupila-u-ssha-na-finali-mizhnarodnogo-konkursu-i-swweep---2015/>). – 2015. – 15.05).

Аерокосмічна і авіаційна галузі

З 27 по 30 квітня 2015 р. відбувся візит голови Державного космічного агентства України О. Урського до Федеративної Республіки Бразилія. Головною метою візиту було проведення чергових засідань Ради директорів та загальних зборів бінаціональної компанії «Алкантара Циклон Спейс» (БК АЦС). Засідання Ради директорів відбулося 27 квітня під головуванням голови ДКА України О. Урського і проходило у форматі телемосту в приміщенні ДКА України в Києві та центральному офісі БКА АЦС у місті Бразилія. Під час засідання сторони обговорили стан реалізації проекту «Циклон-4 – Алкантара», поточні питання функціонування українсько-бразильської компанії АЦС, а також фінансову звітність підприємства. За результатами засідання сторони підготували та направили спільне звернення Ради директорів до загальних зборів із пропозицією розглянути питання подальшої реалізації проекту «Циклон-4 – Алкантара».

Під час 10-го чергового засідання загальних зборів, яке відбулося 28 квітня, сторони затвердили фінансову звітність БКА АЦС за 2014 р.

Відбулася зустріч голови ДКА України з головою Комісії у закордонних справах та з питань національної оборони Палати депутатів Національного конгресу, членом Групи дружби «Бразилія – Україна», депутатом Марією ду

Сокорро Жо Мораес, керівником Групи міжпарламентського співробітництва «Бразилія – Україна», парламентським прокурором, депутатом Клаудіу Кажаду та членом Групи дружби «Бразилія – Україна», депутатом Вільямом Ву. У переговорах також взяли участь посол України в Бразилії Р. Троненко.

Голова ДКА України підкреслив незмінність позиції України та готовність виконувати взяті на себе зобов'язання для успішної реалізації проекту «Циклон-4 – Алкантара», а також запросив бразильських парламентарів відвідати Україну та підприємства космічної галузі, що служитиме більш повному інформуванню про перспективи розвитку співробітництва в космічній сфері.

Голова комісії Марія ду Сокорро Жо Мораес наголосила на важливості розвитку співробітництва з Україною в галузі високих технологій, а також зазначила, що виконання проекту «Циклон-4 – Алкантара» відповідає стратегічним інтересам Бразилії з точки зору можливості її виходу на світовий ринок космічних послуг.

Також О. Урусський провів зустрічі з першим заступником міністра науки, технологій та інновацій Бразилії Емілія Марія Сілва Ріберто Курі, в. о. президента Бразильського космічного агентства Пертоніо Неронья де Сауза, заступником генерального секретаря МЗС ФРБ Маркон Дес де Карвальо, під час яких обговорено питання подальшого співробітництва у сфері високих технологій (*Державне космічне агентство України* (<http://www.nkau.gov.ua/nsau/newsnsau.nsf/HronolU/90132E861DE2FC68C2257E3500258E9A?OpenDocument&Lang=U>). – 2015. – 28.04).

* * *

В Харькове Национальный аэрокосмический университет им. Жуковского и конструкторское бюро «Южное» ведут работу над новой высокоточной крылатой ракетой оперативно-тактического назначения. Об этом сообщается на сайте НИИ ПФМ ХАИ.

Вариант перспективной КР характеризуется следующим параметрами: масса и тип боевой части КР – 340 кг, осколочно-фугасная; дальность полета КР – 280 км; крейсерская скорость полета КР – 0.8М; тип двигателя – ТРДД МС-350 разработки ОАО «Мотор-Сич»; тип головки самонаведения – оптическая, радиолокационная (в перспективе); масса маршевой ступени КР – 850 кг; старт КР – из транспортно-пускового контейнера наземного или морского базирования с помощью ракетной стартово-разгонной ступени (*Mignews.com.ua* (<http://mignews.com.ua/regiony/kharkov/5618608.html>). – 2015. – 12.05).

Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань

ГП «Гипрококс» (г. Харьков) спроектировало коксовую батарею № 3 Metallургического завода в Ипатинге компании Usiminas (Бразилия). Тендер на реконструкцию батареи харьковский институт выиграл четыре года

назад. С того времени был сделан проект, построена коксовая батарея, и в начале мая ее начали вводить в промышленную эксплуатацию.

Как уточнили в «Гипрококсе», около 40 лет назад батарею на заводе спроектировали и построили специалисты из Японии. За время эксплуатации коксовые батареи приходят в негодность и их нужно полностью разбирать и строить новые. Именно такой проект и выполнили в «Гипрококсе», улучшив характеристики объекта.

По данным института, проектная производительность батареи составляет 550 тыс. т кокса в год. Батарея состоит из 65 коксовых печей, их вводят в эксплуатацию по определенному графику. Цикл производства кокса в одной печи занимает около 24 часов. Стоимость строительства батареи составляет примерно около 200 долл. за тонну ее производительности.

«Гипрококс» за 2014 г. получил 14,8 млн грн чистой прибыли. Выполненный объем научно-технической продукции составил 111 млн грн, чистый доход – 151 млн грн, фонд оплаты труда – 53,4 млн грн. В институте работает 538 человек.

Государственный институт по проектированию и строительству коксохимических установок «Коксострой» был создан 19 июня 1929 г. В 1930 г. проектная часть «Коксостроя» была преобразована в институт «Гипрококс». В настоящее время институт разрабатывает комплексную научно-техническую документацию для коксохимических предприятий (*STATUS QUO* (http://www.sq.com.ua/rus/news/ekonomika/13.05.2015/harkovskij_giprokoks_sproektiroval_koksovuyu_batareyu_v_brazilii/институм/). – 2015. – 13.05).

Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів

З 23 березня по 8 травня в м. Київ проходив заключний етап III Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт учнів-членів Малої академії наук України в 12 наукових відділеннях. Вінницька область у рамках інтелектуальних змагань продемонструвала гарний результат.

Так, цьогоріч перемогу до Вінниччини привезли 14 учасників. Зокрема, З. Руппа (ЗОШ I–III ст. № 1 м. Калинівки) – англійська мова; К. Гунько (Гуманітарна гімназія № 1 ім. М. І. Пирогова Вінницької міської ради) – французька мова; Є. Гудима (НВК: ЗОШ I–III ст. – гімназія № 2 м. Немирова) – правознавство; Л. Хурані (Гуманітарна гімназія № 1 ім. М. І. Пирогова Вінницької міської ради) – журналістика; В. Довганюк («ЗШ I–III ст. – ліцей» смт Стрижавка Вінницького р-ну) – всесвітня історія; М. Кренцін (НВК: ЗШ I–III ст. – гімназія № 2 Вінницької міської ради) – інформаційні системи, бази даних; А. Мендусь (НВК: ЗШ I–III ст. – ліцей м. Гайсина) – мікро- і макроекономіка; Д. Черепанова (НВК: СЗШ I–III ст. – гімназія № 6 Вінницької міської ради) – фінанси і кредит; Б. Дейнека (Вінницький технічний ліцей) – математика; І. Мацапура (ЗШ I–III ст. № 18 Вінницької міської ради) – інформаційно-телекомунікаційні системи та технології; Ю. Шевченко (НВК: ЗШ I–II ст. – ліцей № 7 Вінницької міської ради) – медицина; В. Перебийніс

(НВК: ЗШ I–II ст. – лицей № 7 Вінницької міської ради) – валеологія; В. Альохіна (Гуманітарна гімназія № 1 ім. М. І. Пирогова Вінницької міської ради) – українська література; І. Вербова (загально-освітній навчальний заклад II–III ст. гуманітарного та художньо-естетичного профілю м. Могилева-Подільського) – мистецтвознавство **(Вінницька ОДА** (http://www.vin.gov.ua/web/vinoda.nsf/web_alldocs/Doc%D0%94%D0%95%D0%9F%D0%869WHJFA). – 2015. – 14.05).

* * *

С 30 апреля по 6 мая на борту парома «Грейфсвальд», в рейсе между берегами Украины и Грузии, проходила Международная научно-практическая конференция ученых и специалистов морехозяйственного комплекса, организованная судоходной компанией «Укрферри» и Одесским национальным морским университетом. В ходе шестидневного симпозиума были заслушаны доклады ученых из Украины, Болгарии, Румынии, Грузии, Польши, Германии, России на тему: «Европейский вектор развития стран Черноморского бассейна и его влияние на судоходство на Черном море».

Естественно, что основное внимание уделялось украинскому судоходству. Основные выводы таковы: за годы независимости Украины объемы грузовых перевозок морским транспортом уменьшились почти в 16 раз. Удельный вес морских перевозок в общем грузообороте составляет всего 0,15 %, а в пассажирских – ничтожные 0,1 %. И это при том, что объемы морских перевозок во всем мире растут каждый год.

На конференции подчеркивалось, что эффективная работа национального флота – это только вершина «судоходного айсберга», который базируется на строительстве и ремонте судов, портовых терминалов, деятельности различных специализированных проектных и конструкторских предприятий и организаций, подготовке высококвалифицированных кадров в морских вузах и училищах. Достаточно сказать, что еще в начале 90-х годов в судоходной отрасли страны работало до 450 тыс. высокопрофессиональных инженеров и рабочих. К примеру, только на Черноморском судостроительном заводе, где был построен известный авианосец «Варяг», работало 24 тыс. человек. Там же, в Николаеве, успешно работало еще два СРЗ.

Национальная грузовая база способна обеспечить эффективной работой десятки судов национального флота. К примеру, только зерновой потенциал страны, предназначенный на экспорт, насчитывает около 20 млн т. Миллионы тонн могут составить объемы вывоза за рубеж минеральных удобрений. Аналогичным потенциалом обладает украинская металлургическая и металлообрабатывающая промышленность. Необходимы также и импортные перевозки. К примеру, только сжиженного газа стране требуется около 10 млрд кубов. Исходя из этих данных, нехватка тоннажа составляет 200–250 судов (в пересчете на суда дедвейтом 5000 т). Реализуя такую программу, Украина сможет зарабатывать сотни миллионов долларов фрахта, войдет в число морских держав мира, обеспечит престижной работой десятки тысяч тружеников моря.

Еще более остро стоит сейчас проблема реализации транзитного потенциала Украины. Имея самый высокий коэффициент транзитности в Европе, наша страна по-прежнему остается «белым пятном» на транспортной и логистической карте Европы. Сегодня этот потенциал используется лишь на 30–40 %, причем малоэффективно. Доходы страны от использования транспорта в транзитных целях формируют лишь 6 % ВВП, тогда как в странах Балтии, где коэффициент транзитности значительно уступает украинскому, этот показатель превышает 30 %.

Для сравнения: таможенно-пограничные формальности в портах Грузии проходят в среднем в два раза быстрее, а в Турции вообще занимают не более 20 мин. Можно представить, какую выгоду в сотни миллионов долларов теряет Украина, создавая преграды на пути транзитных грузов и пассажиров через свою территорию.

Одним из приоритетных направлений транспортной политики страны должно стать развитие интермодальных перевозок, возможность комбинирования различных видов транспорта — морского, железнодорожного, автомобильного и авиационного, что позволяет подобрать для клиента оптимальную схему доставки грузов в любую точку земного шара. Технической основой для стремительного развития интермодальных перевозок послужат прогрессивные транспортно-технологические системы — контейнерные, ролкерные, паромные, лихтерные, фидерные. Однако комплексного подхода к реализации проектов создания интермодальных систем в Украине сегодня практически не существует. Необходимо создание нормативно-правовой базы, отвечающей международным нормам, техническое перевооружение флота, пополнение парка контейнеров и автотехники, вагонного парка, внедрение современных информационных технологий на всех этапах организации и управления перевозочным процессом.

Такая модернизация требует, прежде всего, подготовки соответствующих кадров. Однако сегодня приходится говорить о том, чтобы не допустить дальнейшего развала системы образования. Отсутствие перспектив для трудоустройства выпускников ОНМУ привело к тому, что университет не набирает необходимого количества студентов для своей нормальной деятельности. Да и система подготовки будущих командиров морехозяйственного комплекса не отвечает современным требованиям. Требуется кардинальный пересмотр учебных планов и программ морских вузов, который позволит инженерам мыслить масштабно, творчески и аналитически, а не вызубривать дисциплины, которые многие преподаватели вузов читают годами без учета современных требований.

Примером в подготовке современных кадров для морехозяйственного комплекса Украины может стать Батумская государственная морская академия. Правительство Грузии нашло возможности для оснащения своего морского центра новейшими оборудованием и тренажерами. В ближайших планах — приобретение учебного судна, предназначенного для прохождения плавпрактики курсантов. Важно и то, что профессорско-преподавательский

состав обеспечен достойными зарплатами (*Федоров А. Пора кричать «SOS» // Вечерняя Одесса (<http://www.vo.od.ua/rubrics/more/33100.php>). – 2015. – 19.05).*

* * *

У Києві відбулася VII Міжнародна антарктична конференція.

Завершила свою роботу VII Міжнародна антарктична конференція (МАК-7) «Антарктичні дослідження: нові горизонти і пріоритети». Протягом трьох днів українські та зарубіжні науковці ділилися думками з приводу перспектив подальшого вивчення Південного регіону планети, зміцнення й розвитку матеріально-технічної бази вітчизняних дослідників Антарктики на станції Академік Вернадський, втілення в практику їх інтелектуальних надбань. У числі офіційних організаторів конференції МОН України, НАН України, НТУ України «Київський політехнічний інститут» та Національний антарктичний науковий центр, який водночас репрезентував і результати проведення 19-ї Української антарктичної експедиції. У роботі конференції також брали активну участь студенти Національного авіаційного університету, доповіді яких, пов'язані з антарктичною тематикою, були окремо відзначені керівництвом НАНЦ (*Національний антарктичний науковий центр. Міністерство освіти і науки України (http://www.uac.gov.ua/SitePages/News/News.aspx?news_list=custom_news_list_5_2015&item=4). – 2015. – 20.05).*

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Рейтинг систем образования в мире. Сингапурская система школьного образования признана самой эффективной в мире. Все первые пять позиций – за странами Юго-Восточной Азии. Финляндия на 6 месте, Украина на 38 месте, на последнем 76 месте Гана.

Финская и сингапурская системы образования (действительно, лучшие в мире) – диаметрально противоположны. А еще замечательнее, что они не изучали опыт друг друга (*GlavPost.Com (<http://glavpost.com/post/14may2015/blogs/32650-vladimir-spivakovskiy-reyting-sistem-obrazovaniya-ukraina-na-38-meste-na-poslednem-76-m-gana.html>). – 2015. – 14.05).*

* * *

Відбулася Міжнародна науково-практична конференція на тему: «Актуальні проблеми наукового і освітнього простору в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів», присвячена 20-річчю Мукачівського державного університету. Зараз його колектив об'єднує майже 6 тис. студентів (разом із двома коледжами, які входять у структуру вишу) і сотнями викладачів, серед яких є 22 доктори наук і 120 кандидатів. В університеті також є аспірантура і фахові видання.

У рамках конференції відбулося засідання круглого столу. Основні тези на тему: «Актуальні проблеми наукового і освітнього простору в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів» сформульовані в спеціальному виданні за підсумками представницького наукового зібрання (*Освітню модель "академічної мобільності" обговорюють на Закарпатті // Новини Закарпаття (<http://transkarpatia.net/transcarpathia/social/48555-osvtnyu-model-akademchnoyi-moblnost-obgovoryuyut-na-zakarpatt-foto.html>). – 2015. – 15.05).*

Охорона здоров'я

Автори циклу наукових праць, молоді науковці – О. Балинська, А. Єршов, В. Косач, О. Скороход – провели велику за обсягами роботу, результати якої можуть бути використані в тому числі для подальших досліджень у напрямі виявлення раку. Усі дослідження, об'єднані в циклі праць, було виконано на базі двох відділів Інституту молекулярної біології і генетики НАН України (Київ). У роботах відображено результати пошуку та характеристики нових білків-партнерів відомих на сьогодні онкомаркерів. Крім того, автори роботи виявили та охарактеризували онкогенні властивості білка SN3L1 (хітиназа 3-подібного білка 1), що дало змогу розробити новий підхід до розпізнавання різних форм гліобластом – одного з найагресивніших типів пухлин головного мозку, а відтак дасть можливість проводити ефективнішу терапію. Отримані результати можуть допомогти в створенні нових високоефективних систем діагностики пухлин молочної залози та головного мозку.

У своїх роботах науковці застосували цілий арсенал найсучасніших молекулярно-біологічних технологій: клонування генів селектованих білків, створення стабільних клітинних ліній, отримання моноклональних антитіл, конфокальну мікроскопію, інтракраніальна імплантація клітин до мозку щурів тощо.

До циклу наукових праць «Компоненти сигнальних шляхів клітини як потенційні мішені для терапії та біомаркери для діагностики пухлин» включено 86 публікацій, з яких 17 статей та тези 69 доповідей у збірниках матеріалів з'їздів і конференцій. Даний цикл – це закінчена наукова робота, яка виконувалася протягом шести років (з 2008 по 2014 р.). Її подано на здобуття Премії Верховної Ради України для молодих учених 2015 р.

Продовження досліджень у цьому напрямі, крім прикладного значення, відкриває значні перспективи для розуміння фундаментальних механізмів пухлиноутворення. А це, у свою чергу, у майбутньому, дасть можливість створити нові тест-системи та нові терапевтичні агенти проти раку (*ПРОЧЕРК (<http://procherk.info/news/7-cherkassy/33102-smiljanin-nebezuspishno-rozrobljae-novi-sistemi-diagnostiki-raku>). – 2015. – 19.05).*

Наукові видання

Інформаційно-аналітична система «Бібліометрика української науки» складала рейтинг «Топ-100 українських науковців». У десятку найкращих потрапив доктор фізико-математичних наук, завідувач кафедри кореляційної оптики, директор Інституту фізико-технічних та комп'ютерних наук Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича О. Ангельський.

Також до почесного списку потрапив кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри кореляційної оптики університету Ю. Ушенко.

Інформаційно-аналітична система «Бібліометрика української науки» – це наукометрична надбудова з бібліометричними профілями вчених, які містять інформацію про публікаційну активність і цитованість їхніх праць. Загалом українською науковою спільнотою створено понад 5,5 тис. таких профілів (*Чернівецький науковець потрапив до десятки кращих вчених України // Буковинська правда (<http://bukpravda.cv.ua/news/osvita/item/24453-чернівецький-науковець-потрапив-до-десятки-кращих-вчених-україни.html#.VVRxXZb0BEg>). – 2015. – 14.05).*

* * *

Під час представлення в Інституті історії, етнології та правознавства ім. О. М. Лазаревського «Вісника Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка» народний депутат України, засновник благодійного фонду «Поліський оберіг» В. Атрошенко закликав молодих істориків здійснити наукове дослідження явища корупції в Україні та досвіду з подолання цього негативу іншими країнами.

Допомогу у виданні двох томів наукового вісника надав благодійний фонд «Поліський оберіг». У збірнику представлені роботи 40 авторів з історії України та всесвітньої історії. Цією колективною працею чернігівських істориків зацікавилися закордонні науковці, вони просять дозволу на передрук та переклад видання.

Співпраця благодійників фонду «Поліський оберіг» і науковців одним виданням не обмежиться (*Владислав Атрошенко закликав істориків дослідити корупцію // Сіверщина (http://siver.com.ua/news/vladislav_atroshenko_zaklikav_istorikiv_dosliditi_korupciju/2015-05-15-16759) – 2015. – 15.05).*

Наука і влада

Указ Президента України № 265/2015 «Про відзначення державними нагородами України працівників Одеського національного університету імені І. І. Мечникова». Відповідно до документа, за вагомий особистий внесок у розвиток національної освіти, підготовку висококваліфікованих спеціалістів, багаторічну плідну науково-педагогічну діяльність та з нагоди 150-річчя

заснування Одеського національного університету імені І. І. Мечникова Президент постановляє:

Нагородити орденом «За заслуги» II ступеня ІВАНИЦЮ Володимира Олексійовича – проректора з наукової роботи.

Нагородити орденом «За заслуги» III ступеня КОВАЛЯ Ігоря Миколайовича – ректора.

Присвоїти почесні звання:

«ЗАСЛУЖЕНИЙ ДІЯЧ НАУКИ І ТЕХНІКИ УКРАЇНИ» ДРАГАНУ Григорію Сильвестровичу – директорів Іллічівського навчального центру, доктору фізико-математичних наук, професорові, ЛЕПІХУ Ярославу Іллічу – директорів Міжвідомчого науково-навчального фізико-технічного центру Міністерства освіти і науки України і Національної академії наук України, доктору фізико-математичних наук, професорові

«ЗАСЛУЖЕНИЙ ПРАЦІВНИК КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ» ЧЕЧЕЛЬНИЦЬКОМУ Едуарду Абрамовичу – директорів Центру культури та дозвілля студентів і співробітників

«ЗАСЛУЖЕНИЙ ПРАЦІВНИК ОСВІТИ УКРАЇНИ» ЗАПОРОЖЧЕНКУ Олександрю Вікторовичу – проректорів з науково-педагогічної роботи, КУШНІРУ В'ячеславу Григоровичу – деканів історичного факультету

«ЗАСЛУЖЕНИЙ ЮРИСТ УКРАЇНИ» ТРУБИ Вячеславу Івановичу – деканів економіко-правового факультету (*Президент України Петро Порошенко (<http://www.president.gov.ua/documents/19437.html>). – 2015. – 13.05*).

* * *

Указ Президента України № 266/2015 «Про відзначення державними нагородами України працівників державного вищого навчального закладу “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”, м. Івано-Франківськ». Згідно з документом, за вагомий особистий внесок у розвиток національної освіти, підготовку висококваліфікованих спеціалістів, багаторічну плідну науково-педагогічну діяльність та з нагоди 75-річчя заснування державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Президент постановляє:

Нагородити орденом «За заслуги» I ступеня ГРАБОВЕЦЬКОГО Володимира Васильовича – професора кафедри Інституту історії, політології і міжнародних відносин.

Нагородити орденом княгині Ольги III ступеня ГОЛЯНИЧ Марію Іванівну – професора кафедри Інституту філології.

Присвоїти почесні звання:

«ЗАСЛУЖЕНИЙ АРТИСТ УКРАЇНИ» БУЛДІ Марині Володимирівні – доцентів кафедри Інституту мистецтв

«ЗАСЛУЖЕНИЙ ДІЯЧ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ» БОЙЧУКУ Богдану Васильовичу – завідувачеві кафедри Інституту мистецтв

«ЗАСЛУЖЕНИЙ ДІЯЧ НАУКИ І ТЕХНІКИ УКРАЇНИ» ЛУЦАКУ Володимирі Івановичу – завідувачеві кафедри Інституту природничих наук,

доктору біологічних наук, професорові, СІРЕНКУ Геннадію Олександровичу – завідувачеві кафедри Інституту природничих наук, доктору технічних наук, професорові

«ЗАСЛУЖЕНИЙ ПРАЦІВНИК ОСВІТИ УКРАЇНИ» ВОВКУ Мирону Васильовичу – завідувачеві кафедри Педагогічного інституту, ХОРОБ Марті Богданівні – доценту кафедри Інституту філології (*Президент України Петро Порошенко* (<http://www.president.gov.ua/documents/19438.html>). – 2015. – 13.05).

* * *

Указ Президента України № 269/2015 «Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня науки». Відповідно до документа, за вагомий особистий внесок у розвиток вітчизняної науки, зміцнення науково-технічного потенціалу України, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм Президент постановляє:

Нагородити орденом «За заслуги» I ступеня НАХОДКІНА Миколу Григоровича – професора кафедри Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктора фізико-математичних наук, академіка НАН України, ПЕТРОВА Вячеслава Васильовича – директора Інституту проблем реєстрації інформації Національної академії наук України, доктора технічних наук, академіка НАН України, м. Київ, ХОДАКОВСЬКОГО Володимира Федоровича – ректора Херсонської державної морської академії, кандидата історичних наук

Нагородити орденом «За заслуги» II ступеня ЛУГОВОГО Володимира Іларіоновича – першого віце-президента Національної академії педагогічних наук України, доктора педагогічних наук, м. Київ, ПОЧЕПЦОВА Георгія Георгійовича – професора кафедри Маріупольського державного університету, доктора філологічних наук, Донецька область, СТАРОСТЕНКА Віталія Івановича – директора Інституту геофізики імені С. І. Субботіна Національної академії наук України, доктора фізико-математичних наук, академіка НАН України, м. Київ, ФЕДОРЕНКА Валентина Григоровича – професора кафедри Київського національного університету будівництва і архітектури, доктора економічних наук.

Нагородити орденом «За заслуги» III ступеня БОШИЦЬКОГО Юрія Ладиславовича – ректора Київського університету права Національної академії наук України, кандидата юридичних наук, ГЕВКА Богдана Матвійовича – завідувача кафедри Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, доктора технічних наук, КОНОНЕНКА Ігоря Володимировича – завідувача кафедри Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», доктора технічних наук, РУДЕНКА Анатолія Вікторовича – завідувача відділу державної установи «Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова Національної академії медичних наук України», доктора медичних наук, м. Київ, СТЕПАНОВА Юрія Мироновича – директора державної установи «Інститут гастроентерології Національної академії медичних наук України», доктора медичних наук, м. Дніпропетровськ

Нагородити орденом княгині Ольги II ступеня ЄЛЬСЬКУ Ганну Валентинівну – директора Інституту молекулярної біології і генетики Національної академії наук України, доктора біологічних наук, академіка НАН України, м. Київ.

Нагородити орденом княгині Ольги III ступеня АНДРІЙКО Ольгу Федорівну – завідувача відділу Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України, доктора юридичних наук, м. Київ, ГРИНЕВИЧ Лілію Михайлівну – народного депутата України, голову Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти.

Присвоїти почесні звання: «ЗАСЛУЖЕНИЙ ДІЯЧ НАУКИ І ТЕХНІКИ УКРАЇНИ» АЛЕКСІЄВЕЦЬ Лесі Миколаївні – професорові кафедри Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, доктору історичних наук, БОГАТИРЬОВУ Івану Григоровичу – головному науковому співробітникові науково-дослідного центру Інституту кримінально-виконавчої служби, доктору юридичних наук, м. Київ, БОГДАНОВУ Ігорю Тимофійовичу – проректорові, завідувачу кафедри Бердянського державного педагогічного університету, докторові педагогічних наук, Запорізька область, БОЙКУ Петру Івановичу – головному науковому співробітникові відділу Національного наукового центру «Інститут землеробства Національної академії аграрних наук України», доктору сільськогосподарських наук, Київська область, ГЛИНЧУК Майї Давидівні – завідувачеві відділу Інституту проблем матеріалознавства імені І. М. Францевича Національної академії наук України, доктору фізико-математичних наук, м. Київ, ГРІФФЕНУ Леоніду Олександровичу – провідному науковому співробітникові Центру пам'яткознавства Національної академії наук України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, доктору технічних наук, м. Київ, ДАНИЛЬЧЕНКУ Борису Васильовичу – заступникові генерального директора Міжгалузевого науково-технічного комплексу «Інститут електрозварювання імені Є. О. Патона Національної академії наук України», доктору технічних наук, м. Київ, ДОБРЯКУ Дмитру Семеновичу – завідувачеві кафедри Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктору економічних наук, м. Київ, КОЛОМОЙЦЮ Михайлу Юрійовичу – заступникові директора державної наукової установи «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» Державного управління справами, доктору медичних наук, КРИСОВАТОМУ Андрію Ігоровичу – ректорові Тернопільського національного економічного університету, доктору економічних наук, ЛЕЖНЮКУ Петру Дем'яновичу – завідувачеві кафедри Вінницького національного технічного університету, доктору технічних наук, ЛУКІНУ Олександрю Юхимовичу – головному науковому співробітникові Інституту геологічних наук Національної академії наук України, доктору геолого-мінералогічних наук, академікові НАН України, м. Київ, МИКОШІ Олексію Степановичу – головному науковому співробітникові лабораторії державної установи «Інститут ендокринології та обміну речовин імені В. П. Комісаренка Національної академії медичних наук України», доктору медичних наук,

м. Київ, МІЦІ Володимиру Михайловичу – професорові кафедри державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», доктору фізико-математичних наук, Закарпатська область, НОВІКОВУ Володимиру Павловичу – завідувачеві кафедри Національного університету «Львівська політехніка», доктору хімічних наук, РОМАНОВУ Володимиру Олександровичу – завідувачеві відділу Інституту кібернетики імені В. М. Глушкова Національної академії наук України, доктору технічних наук, м. Київ, САМЧУКУ Зореславу Федоровичу – завідувачеві відділу Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, доктору філософських наук, м. Київ, СРІБНЯКУ Ігорю Володимировичу – керівникові Науково-дослідного центру орієнталістики імені Омеляна Пріцака Національного університету «Києво-Могилянська академія», доктору історичних наук, ТІТОВУ Вячеславу Андрійовичу – завідувачеві кафедри Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут», доктору технічних наук, ШАЛАГІНОВУ Борису Борисовичу – професорові кафедри Національного університету «Києво-Могилянська академія», доктору філологічних наук, ШНАЙДЕРУ Станіславу Аркадійовичу – директорові державної установи «Інститут стоматології Національної академії медичних наук України», доктору медичних наук, м. Одеса.

«ЗАСЛУЖЕНИЙ ПРАЦІВНИК ОСВІТИ УКРАЇНИ» БАЗАЛІЮ Валерію Васильовичу – ректорові державного вищого навчального закладу «Херсонський державний аграрний університет», доктору сільськогосподарських наук, ГРИГОРКІВУ Василю Степановичу – завідувачеві кафедри Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктору фізико-математичних наук, ОЛЕКСЕНКУ Володимиру Павловичу – деканові, завідувачу кафедри Херсонського державного університету, докторові філологічних наук, РЕДІНУ Петру Олексійовичу – завідувачеві кафедри Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, кандидатові філологічних наук, УЖЧЕНКУ Дмитру Вікторовичу – проректорові Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидату філологічних наук (*Президент України Петро Порошенко* (<http://www.president.gov.ua/documents/19445.html>)). – 2015. – 15.05).

* * *

15 квітня 2015 р. Кабінет Міністрів України схвалив План імплементації деяких актів законодавства ЄС у сфері телекомунікацій, розроблений Адміністрацією Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та НКРЗІ. Документ створено на виконання Україною зобов'язань стосовно сфери телекомунікацій у рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Згідно з Планом імплементація законодавства ЄС у сфері телекомунікацій буде здійснюватися шляхом удосконалення державної політики і регулювання, а також впровадження ефективних змін нормативно-правового поля за євростандартами.

Команда Департаменту телекомунікацій та користування радіочастотним ресурсом Адміністрації Держспецзв'язку взяла участь у підготовці проекту документа на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 847 «Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» та доручення Прем'єр-міністра України від 8 жовтня 2014 р. № 37810/1/1-14 щодо розроблення планів імплементації актів законодавства ЄС.

Схвалений урядом документ передбачає імплементацію таких нормативних документів Євросоюзу:

Директиви 2002/19/ЄС від 7 березня 2002 р. про доступ та з'єднання електронних комунікаційних мереж та пов'язаного оснащення;

Директиви 2002/20/ЄС від 7 березня 2002 р. про дозвіл електронних комунікаційних мереж та послуг;

Директиви 2002/21/ЄС від 7 березня 2002 р. про спільні правові рамки для електронних комунікаційних мереж та послуг;

Директиви 2002/22/ЄС від 7 березня 2002 р. про універсальні послуги та права користувачів стосовно електронних комунікаційних мереж і послуг;

Рішення № 676/2002/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 7 березня 2002 р. про правові рамки для радіоспектральної політики в Європейській Спільноті;

Директиви 2002/77/ЄС від 16 вересня 2002 р. щодо конкуренції на ринках електронних комунікаційних мереж та послуг.

Очікується, що вдосконалення законодавства України у сфері телекомунікацій відповідно до стандартів ЄС сприятиме створенню конкурентного ринку телекомунікаційних послуг, побудові інформаційного суспільства, впровадженню нових інформаційно-комунікаційних технологій і задоволенню зростаючих потреб суспільства в електронному середовищі (*Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України (http://www.dsszzi.gov.ua/dstszi/control/uk/publish/article?art_id=127218&cat_id=119123). – 2015. – 30.04*).

* * *

Председатель Харьковской облгосадминистрации (ХОГА) И. Райнин в рамках празднования Дня науки Украины вручил дипломы стипендиатам ХОГА. Стипендии будут получать 20 выдающихся и 20 молодых ученых области.

По словам директора Департамента образования и науки ХОГА А. Бабичева, стипендиатов определили экспертные комиссии. При этом, уточнил Бабичев, учитывалось более 20 критериев. «Если говорить об ученых, работающих в сфере точных наук, то в расчет брались, к примеру, такие критерии, как количество запатентованных научных изобретений, научных публикаций в иностранных и отечественных изданиях, количество научных изысканий и так далее. Что касается выдающихся ученых, то здесь учитывалось также количество подготовленных ими молодых специалистов – аспирантов,

докторантов. В гуманитарной сфере – свои критерии: и публикации, и участие в научных конференциях», – пояснил директор департамента.

Кроме того, пять лучших ученых области были награждены грамотами ХОГА, пять получили благодарности председателя ХОГА. Отдельно были отмечены и 13 студентов – победителей IX Харьковского регионального конкурса студенческих научных работ по естественным, техническим и гуманитарным наукам, который проходит под патронатом облгосадминистрации (*Весь Харьков* (<http://allkharkov.ua/news/science/40-ychenyh-bydyt-polychat-stipendii-ot-obladministracii.html>). – 2015. – 19.05).

* * *

19 травня на круглому столі щодо реформи адміністративно-територіального устрою України представники ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» презентували проект моделі територіальних громад Львівської області. Кандидат економічних наук, старший науковий співробітник Інституту регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України П. Жук розповів, що під час розробки проекту було проведено моделювання щодо кожного району Львівщини.

Він зазначив, що основним завданням реформи є посилення фінансової спроможності громад. На його переконання, вагомим чинником для проведення ефективної реформи є наявність на території кожної територіальної громади найважливіших об'єктів соціальної інфраструктури, зокрема шкіл, установ медичного обслуговування тощо.

«На сьогодні проводиться предметна робота щодо адміністративно-територіальної реформи, саме тому Інститут намагався розробити свою модель реформи. Одним із принципів, за якими розробляли проект, є доступність населення до надання найважливіших соціальних, адміністративних та громадських послуг», – зазначив П. Жук (*Західна інформаційна корпорація* (http://zik.com.ua/ua/news/2015/05/19/naukovtsi_lvivshchyny_predstavyly_model_administratyvnoterytorialnogo_ustroyu_oblasti_591167). – 2015. – 19.05).

Проблеми інформатизації

Матеріали до Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація»
(м. Київ, НБУВ, 6–8 жовтня 2015 р.)

Ю. Якименко, мол. наук. співроб. відділу політологічного аналізу СІАЗ
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Соціальні медіа як інструмент дослідження проблем регіонального розвитку

Соціальні мережі стрімко трансформувалися в один з найважливіших комунікаційних інструментів сьогодення та стають основою розвитку нової форми повноцінних мас-медіа.

Один із найважливіших аспектів розвитку соціальних медіа, який констатують більшість дослідників, – темпи цього процесу сьогодні настільки швидкі, що часто випереджають їхнє теоретичне осмислення у вигляді відповідних наукових досліджень. Тож для того, аби використання соціальних медіа було ефективним, науковці особливої уваги повинні приділяти широким узагальненням з позицій довготермінових перспектив їхнього розвитку.

Потенціал цього інструменту визначається насамперед тим, що соціальні мережі – не просто нова форма ЗМІ або форма пошуку та фільтрації контенту – це нова форма масової та публічної комунікації, головна особливість якої – інтерактивність (на відміну від інших форм масової та публічної комунікації, ролі адресата та адресанта доступні кожному з учасників комунікації). Ефективність використання соціальних мереж і перспективність подальшого розвитку цієї форми суспільної комунікації підтверджується як її активною інтеграцією до загальної системи політичних комунікацій (соціальні мережі використовуються органами влади, політичними партіями, громадськими організаціями, окремими соціальними активістами тощо), так і використанням їх у економічній сфері (автоматизація менеджменту тощо).

Зрозуміло, що перспективи розвитку нових комунікаційних засобів «інформаційної» епохи перебувають у тісному взаємозв'язку з економічними процесами, глобалізованим індустріальним виробництвом і відповідною політичною практикою як визначальним чинником творення «портрету» сучасного суспільства. Проте цей зв'язок виявляється не так у використанні «мережі» у комерційних цілях, як у тому, що соціальні мережі стають засобом зворотного зв'язку між владою та суспільством, яке з розвитком комунікаційних мереж отримує додаткові важелі впливу на перебіг політичних та економічних процесів.

Щоб проілюструвати важливість соціальних мереж у системі політичних комунікацій достатньо зазначити, що сьогодні публікація на особистій сторінці політика або державного чиновника сприймається суспільством як його офіційна заява та слугує основою для подальшої трансляції «традиційними» ЗМІ.

Для інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотек соціальні медіа стають інструментом, що дає змогу при належному підході до аналізу та фільтрації поширюваної ними інформації робити достовірні висновки та узагальнення щодо найрізноманітніших аспектів суспільного життя, нейтралізуючи спекулятивні та відверто пропагандистські сторони медіа-контенту.

Прикладом використання соціальних медіа у інформаційно-аналітичній діяльності бібліотечних підрозділів можуть слугувати, зокрема, дослідження особливостей регіонального розвитку, які стали одним з важливих напрямів діяльності Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (НБУВ).

Суспільна актуалізація відповідної проблематики обумовлена політичними подіями останнього року в Україні та робить ці дослідження особливо цінними для подальшого розвитку національного інформаційного простору.

Прикладом дослідження контенту соціальних медіа для аналізу та прогнозування перебігу суспільно-політичних та економічних процесів у регіонах став, зокрема, ряд аналітичних матеріалів, підготовлених відділом політологічного аналізу СІАЗ НБУВ.

Серед них – статті присвячені оцінці розвитку сепаратистських тенденцій на Закарпатті (на прикладі русинського руху); матеріали про кримськотатарський рух як фактор впливу на перебіг українсько-російського конфлікту; висвітлення подій, пов'язаних із соціальним протестним рухом і зростанням терористичної активності в Одеській та Харківській областях; оцінка соціально-політичної ситуації у Миколаївській та Херсонській областях тощо.

Усебічний регулярний аналіз проблем регіонального розвитку – важливий чинник адекватної оцінки перспектив політичної стабілізації в країні, і соціальні медіа у таких дослідженнях постають як унікальний інструмент, що дає змогу дослідникові наблизитися до розуміння найактуальніших суспільних проблем, реального стану речей у політиці, економіці та соціальній сфері, оминаючи спокусу заглиблення у вторинні – маніпулятивні, пропагандистські, – аспекти впливу ЗМІ на суспільну свідомість. Водночас об'єктивний аналіз ситуації у країні потребує вивчення саме таких аспектів функціонування соціальних медіа, оскільки головне завдання більшості з них – формування громадської думки через своєрідну суспільну міфотворчість.

З огляду на це великого значення набуває дослідження контенту протилежних за ідеологічним забарвленням ресурсів, що, як наслідок, і дає можливість науковцям робити висновки якщо і не 100-відсотково об'єктивні, то хоча б максимально наближені до реальності. Прикладом такого підходу можуть слугувати публікації СІАЗ, присвячені проблемам регіонального розвитку, а ознакою його ефективності – втілення у життя прогнозів, які дають його співробітники.

Вивчення контенту соціальних медіа з відповідної проблематики та узагальнення особливостей його формування у перспективі сприятиме забезпеченню інформаційного підґрунтя для дієвого впровадження в суспільне

життя територіальних громад відповідних реформ. Територіальні громади внаслідок добровільного об'єднання будуть здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Забезпечення необхідного інформаційного супроводу регіональних процесів здебільшого визначатиметься, серед іншого, й ефективністю інформаційно-аналітичної діяльності відповідних бібліотечних підрозділів як об'єктивних і незаангажованих учасників творення національного інформаційного простору.

З огляду на це, перед бібліотечними структурами актуалізується завдання з дослідження контенту соціальних мереж, вивчення можливостей його використання у своїй інформаційно-аналітичній діяльності для підвищення якості своїх інформаційних продуктів. Для дослідника важливою є можливість оперативної та безпосередньої оцінки тенденцій трансформації громадської думки з актуальних соціально-політичних та економічних питань, що, зокрема, виражені у коментарях користувачів, які відображають світоглядні особливості різних соціальних груп. Розв'язання проблеми адекватності та повноти відображення особливостей суспільної свідомості у зв'язку з політичною практикою певного історичного періоду тісно пов'язане з необхідністю багатосторонньої соціологічної оцінки складу мережевої спільноти. З іншого боку, дослідження контингенту соціальних мереж дасть можливість окреслити перспективні напрями розвитку інформаційно-аналітичних продуктів бібліотеки відповідно до сучасного попиту, інформаційних та інтерпретаційних потреб користувачів соціальних мереж. Крім того, опанування бібліотеками технологій мережевої комунікації сприятиме інтегруванню вже наявного бібліотечного ресурсу до комунікативного простору, що слугуватиме наповненню його науковою та актуальною інформацією.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Бібліотека XXI століття: перспективи та інновації»
(м. Київ, КНУКІМ, 23–24 квітня 2015 р.)

І. Соколова,

мол. наук. співроб. відділу політологічного аналізу
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Інформаційне забезпечення українськими бібліотеками доступу до регіональної періодики в умовах поширення електронних технологій

Виступаючи як підсистема українських ЗМІ, регіональна періодика задовольняє інформаційні потреби тієї читацької аудиторії, яка проживає в

регіонах. У цих виданнях основна увага приділяється місцевим проблемам і подіям. Регіональна журналістика виступає дієвим інструментом впливу на соціальні процеси, що відбуваються в територіальній спільноті, інструментом формування й підтримання локальної ідентичності, приналежності до певної місцевості, а також своєрідним «рупором», через який державна та місцева влада, політики, ключові особи регіону звертаються до громадян. У складі регіональної преси вирізняють республіканські, обласні, міські, районні, низові видання.

Комп'ютеризація всіх сфер суспільного життя, що стала одним з атрибутів сучасності, розвиток нових інформаційних технологій викликали кардинальні зміни в поширенні та функціонуванні періодичної преси. Із середини 1990-х років відбувся розподіл дотоді монолітного друкованого масиву ЗМІ на електронний і друкований сегменти. У складі електронної періодики вирізняються електронні версії друкованих газет і журналів, а також сайти новин, які не мають друкованого аналога. Регіональна електронна періодика займає досить значне місце поряд із друкованими виданнями, здобуваючи з кожним роком дедалі більше прихильників. При цьому спостерігається тенденція до загального збільшення електронних ЗМІ. На користь поступового збільшення популярності електронних ЗМІ може вказувати ступінь комп'ютеризації українського суспільства. Згідно з даними соціологічних досліджень у лютому 2015 р. кількість інтернет-користувачів в Україні досягла половини чисельності населення. За повідомленням прес-служби Інтернет-асоціації України з посиланням на дані дослідження агентства InMind удома доступ до Інтернету мають 57 % українців.

Інтернет наблизив інформацію про розвиток регіонів до читача, подолавши географічну обмеженість розповсюдження друкованої регіональної преси, відкрив цей ресурс, раніше доступний тільки жителям певної місцевості, для широкого загалу.

Зауважимо, що характерною рисою електронних ЗМІ є значно більша мобільність. Працюючи в мережі, користувачі мають змогу легко переходити від одного ресурсу до іншого, використовувати лінки, гіперпосилання, закладки, електронний зв'язок з редакцією, лишати коментарі після публікації тощо. Крім того, в інтернет-ЗМІ дедалі частіше використовується мультимедіа-ресурс, відбувається доповнення публікації аудіо- або відеоматеріалами для того, щоб читачі в разі потреби могли поглиблено вивчити тему або більш детально ознайомитися з останніми новинами.

Цілком очевидно, що, незважаючи на всі переваги й прогресивність такого виду ЗМІ, як електронна періодика, в українському суспільстві мають місце загальні відмінності у використанні цього ресурсу в різних місцевостях і соціальних угрупованнях. Український соціолог Ю. Фінклер, одним з напрямів наукової уваги якого є соціологія масової комунікації, запропонував виділити окремі соціуми читачів української регіональної преси, що дає змогу визначити найбільш загальні тенденції читацького попиту та поширення періодики, підійти до виявлення закономірностей взаємозв'язку між типологічним і тематичним наповненням регіональної преси та демографією, сферою

діяльності населення, можливостями доступу до електронного ресурсу тощо. У цьому контексті цікавим є розгляд відмінностей читацьких уподобань і можливостей міського й сільського населення. Дослідник запропонував структуру з кількох компонентів, розмежувавши жителів великих міст, сільських регіонів, а також територій, на яких розташовані невеличкі міста з прилеглою до них сільською місцевістю.

Аналіз міського й сільського соціуму за схемою, запропонованою дослідником, дає можливість висловити припущення, що більш активними читачами електронної періодики на сьогодні та в недалекому майбутньому виступатимуть представники українських міст. Це можна обґрунтувати виходячи з того, що в цій групі порівняно велике залучення до інтелектуальної праці, більше студентства та молоді, більше навичок і можливостей для роботи з комп'ютером та користування Інтернетом, у містах краще розвинуті мережі інтернет-комунікацій, а професійна діяльність городян частіше передбачає залучення комп'ютерної техніки. Крім того, у містах спостерігається більш активний попит на щоденну газету, використання ж електронної періодики краще відповідає читацькому запиту ознайомлення з останніми новинами. Сільськогосподарський соціум, представлений жителями сільської місцевості, працівниками аграрної сфери та переробних підприємств, безпосередньо пов'язаних із сільськогосподарським виробництвом, імовірно віддасть перевагу друкованим виданням. У цій групі більшу частку становить населення передпенсійного та пенсійного віку – менше можливостей для доступу до Інтернету.

Зважаючи на те що ринок інформаційних послуг не є неосяжним та має певні межі, можна припустити, що саме на територіях, де проживають представники міського соціуму, спостерігатиметься певне скорочення друкованої регіональної періодики при частковому витісненні й заміні її електронним ресурсом. Висловлене припущення побічно підтверджує й рівень поширення Інтернету в українському суспільстві. Соціологи акцентують увагу на тому, що головні осі розбіжностей у поширенні Інтернету в Україні залишаються незмінними – вік користувачів і тип поселення. Сільська місцевість значно відстає в поширенні Інтернету. На початку 2015 р. серед українських «регулярних користувачів» Інтернету (які, згідно з умовами соціологічного дослідження, проведеного агентством InMind, виходять у мережу один раз на місяць і частіше) у сільській місцевості проживало 23 %, у містах – 77 %.

Поява електронних періодичних видань і вільний доступ до них через Інтернет не позбавляє бібліотеки роботи з цим ресурсом. Виходячи із своїх основних завдань, бібліотека має накопичувати, зберігати й надавати в користування джерела, що містять виражені в документованій формі надбання людства. На нашу думку, вимога часу полягає в тому, щоб бібліотекар умів орієнтуватися в інформаційному просторі Інтернету не гірше, ніж у бібліотечному фонді, і за потреби мав змогу допомогти читачеві в пошуку необхідної інформації. Очевидно, що повноцінна робота бібліотек у сучасних умовах неможлива без проведення комп'ютеризації бібліотечних установ.

Показово, що на початок 2014 р. комп'ютерне забезпечення мали близько 2 тис. із 18 тис. українських публічних бібліотек. Міжнародні фонди й держава зробили великий внесок у оснащення бібліотечної мережі комп'ютерною технікою, але на сьогодні лише кожна дев'ята бібліотека має змогу працювати з електронним ресурсом і говорити про суцільний доступ до електронних джерел через бібліотечну мережу поки що зарано.

Періодика є важливою складовою бібліотечного фонду. Запорука повноцінного задоволення читацького попиту на друковані періодичні видання, у тому числі й регіональні, – здійснення необхідного фінансування бібліотечних закладів та надання можливості проведення щорічної передплати в достатньому обсязі. За умови наявності комп'ютерного забезпечення бібліотечні працівники мають добре орієнтуватися в інтернет-джерелах, щоб за потреби направити читача до видань центральних або регіональних ЗМІ, а також пропагувати якісні, ґрунтовні видання, допомогти читачу здійснювати пошук необхідної інформації. Допомагає в роботі й знання електронного ресурсу, баз даних, електронних каталогів із сайтів інших бібліотек.

Водночас забезпечення через бібліотеки доступу до інтернет-ресурсу – лише одна ланка роботи бібліотек. У контексті розгляду питання забезпечення періодичною пресою виникає питання збереження електронної інформації, що з Інтернету постійно видаляється, а також доступу до архівів випусків попередніх років, які відкриті для користування в Інтернеті з обмеженнями або закриті. Можливо шлях до вирішення цього питання полягає у створенні загальнонаціональної бази даних з доступом до неї через мережу Інтернет для системи бібліотечних закладів. При виборі шляху формування баз даних електронної інформації бібліотечними закладами виникає питання методики відбору і визначення критеріїв суспільно значущої інформації, зберігання, класифікації, упорядкування, проблема кадрів, технічні та фінансові питання.

Кожен із сегментів інформаційного простору – друкована й електронна регіональна періодика – займає свою нішу та має свого читача. Поява додаткового джерела інформації у вигляді Інтернету не заміщає бібліотеку й не зменшує її значення в суспільстві. Позитивний досвід останніх років і початок процесу комп'ютеризації бібліотечної мережі – запорука більш успішної роботи. Цілком очевидно, що читачі через Інтернет можуть самостійно здійснювати пошук інформації, але за бібліотекарем лишається важлива функція навігатора та консультанта в пошуку джерел з бібліотечних фондів друкованих видань та в електронному просторі: у цифрових базах бібліотек, електронних бібліотеках, в Інтернеті.

В. Бондаренко,

канд. наук із соц. комунікацій, мол. наук. співроб. відділу політологічного аналізу СІАЗ Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Дистантне інформаційно-аналітичне обслуговування користувачів як засіб наповнення національного інформаційного простору

Вітчизняними та зарубіжними науковцями все більше уваги приділяється питанню розвитку бібліотечної діяльності в напрямі формування національного інформаційного простору, сприяння міжнародному інформаційному співробітництву, ефективному представленню національного інформаційного ресурсу, зокрема здобутків наукової думки та духовної історичної спадщини в глобальному інформаційному просторі. Актуальним предметом досліджень є інформаційно-аналітична діяльність бібліотек, що останнім часом активізувалась та є затребуваною серед такої специфічної категорії користувачів, як органи державної влади та місцевого самоврядування. Це викликано потребою професійної обробки зростаючих інформаційних потоків: моніторингу, відбору, структуризації та аналізу інформації з метою надання замовнику якісної інформаційної продукції, яка сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень.

Актуальною формою наповнення бібліотеками вітчизняного інформаційного простору кращими національними інформаційними продуктами є дистантне обслуговування та бібліотечна інформаційно-аналітична діяльність. Якісне всебічне наповнення національного інформаційного простору, що здійснюється бібліотеками та їх інформаційно-аналітичними структурами з використанням дистантних форм, є важливою ланкою в розвитку інформаційного суспільства та представлення України в глобальному інформаційному просторі.

Так, діяльність бібліотек у політико-правовій сфері із сприяння наповненню національного інформаційного простору зосереджена, у першу чергу, на політико-правовому інформуванні, наданні доступу до національних та зарубіжних правових ресурсів та створенні синтезованого інформаційно-аналітичного продукту відповідної тематики. Поширення правової інформації, сприяння підвищенню рівня правової культури суспільства, подолання правового нігілізму, інформування про захист прав людини покладено на центри правової інформації, що функціонують в багатьох вітчизняних та зарубіжних бібліотечних установах. При цьому слід наголосити, що діяльність таких центрів набуває дедалі більшої популярності в користувачів саме завдяки використанню ними дистантних форм обслуговування – веденню власних веб-сторінок, здійсненню електронного довідково-бібліографічного обслуговування та консультування, створенню інтернет-путівників правовими ресурсами мережі Інтернет та ін.

Варто відмітити й роботу бібліотек із забезпечення прозорості рішень державних та місцевих органів влади, що здійснюється за такими напрямками як

інформаційна підтримка органів влади, інформування та просвітницька робота серед населення.

В Україні останнім часом на базі бібліотек створюються публічні центри регіональної інформації, що займаються збором, зберіганням та наданням у користування документів з питань діяльності місцевих органів влади, формуванням відповідних бібліотечних фондів: офіційних видань районних адміністрацій та органів місцевого самоврядування; опублікованих документів (статистична інформація про стан економіки, екології, здоров'я, демографії, освіти, культури та інших напрямів); неопублікованих видань.

Серед користувачів зростає попит на інформаційно-аналітичні матеріали з питань функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування, реформування системи охорони здоров'я, освіти, агропромислового комплексу, реалізації молодіжної політики та ін.

Інформаційно-аналітичні структури бібліотек досліджують перебіг політичних процесів та вплив різних чинників на перебіг проблемних ситуацій у політиці, пропонують шляхи вирішення конфліктних ситуацій.

Загальнодоступність фондів бібліотечних установ та інформаційно-ресурсні можливості бібліотечних інституцій, їх досвід роботи з інформацією дає можливість констатувати, що бібліотеки стали ефективним посередником між органами державної влади та суспільством. Наповнюючи національний інформаційний простір якісною, достовірною політико-правовою інформацією та мінімізуючи інформаційні шуми, бібліотеки на сьогодні виступають як стабілізуючий соціальний фактор, що забезпечує соціальну стійкість та вирівнювання інформаційних можливостей різних категорій населення.

Останнім часом дедалі частіше замовниками бібліотечних інформаційно-аналітичних послуг стають бізнес структури, що мають потребу в отриманні якісного економічно-спрямованого інформаційно-аналітичного продукту. Задля задоволення їх потреб інформаційно-аналітичними службами бібліотек створюються проектні команди, які досліджують стан вітчизняної економіки, світової економіки та її можливі впливи на національну, кризові явища в економіці та шляхи їх подолання, вивчають позитивний зарубіжний досвід ведення економічної діяльності та виробляють рекомендації. Також через свої сайти бібліотеки надають доступ до інформаційних ресурсів економічної тематики.

Що стосується участі бібліотек у процесі наповнення того сегмента національного суверенного ресурсу, який спрямований на забезпечення ефективного функціонування культурної сфери суспільства, то слід наголосити на актуальності введення у широкий суспільний обіг за допомогою дистантних форм обслуговування наявного у їх фондах великого ресурсу культурних, духовно-ціннісних надбань попередніх поколінь українського народу, що є надійним орієнтиром у вітчизняному інформаційному виробництві, в утвердженні суспільних ідеалів, консолідації українського суспільства, збереженні його національної ідентичності і самобутності. Проведення бібліотеками віртуальних виставок, які ознайомлюють користувачів з книжковими колекціями національних історично-культурних пам'яток,

художніми, музичними, відео колекціями бібліотеки, оцифрованою рукописною спадщиною, не лише сприяє підвищенню освітньо-культурного рівня громадськості, наступності національної свідомості, а й представленню України в глобальному інформаційному просторі.

Підсумовуючи, зазначимо, що використання дистантних форм в бібліотечній діяльності відкрило перспективу для формування єдиного глобального інформаційного-бібліотечного простору, що дає змогу наразі ефективніше координувати спільні проекти, створювати сприятливі умови для функціонування міжнародних програм та надання доступу до зарубіжних інформаційних ресурсів. Як показує сучасна бібліотечна практика, нові технології дають можливість вирішити важливі завдання відповідно до запитів сучасного суспільства: впровадити нові інформаційні ресурси бібліотек, істотно вдосконалити якість інформаційного обслуговування користувачів, а також забезпечити збереження інтелектуальної та духовної пам'яті народу, спадкоємність державотворчих, національних та культурних процесів у суспільстві.

На сьогодні розбудова національного інформаційного простору є основою соціально-економічного, політичного і культурного розвитку країни, а проведення цілеспрямованої державної інформаційної політики є важливим аспектом підтримки потужного інформаційного потенціалу, який у свою чергу, є одним з визначальних факторів утримання стабільної позиції будь-якої країни в глобалізованому світі. Наукові бібліотечні установи сьогодні мають потенціал для активної участі у здійсненні загальнодержавної інформаційної політики, адже акумульовані в них величезні обсяги інформації ефективно систематизуються та використовуються бібліотеками для творення нових потрібних суспільству та державному апарату знань. Сучасні тенденції в розвитку мережевих технологій дають змогу бібліотекам, утворивши ще тісніші системні зв'язки, створити єдиний інформаційно-бібліотечний простір, що забезпечуватиме підтримку необхідного для стабільного розвитку суспільства рівня інформаційного потенціалу.

До уваги держслужбовця

Т. Гришина, провід. бібліограф НБУВ

Нові надходження довідково-бібліографічних видань

1. Державна митна справа України : бібліогр. покажч. / уклад.: Т. О. Сосновська, Ю. В. Жихорєва ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, М-во культури України, Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. – Харків, 2014. – 274 с.

Представлена в покажчику література висвітлює розвиток митної справи в Україні на різних історичних етапах та її сучасний стан; розкриває теоретичні засади, законодавчу базу митної справи, інфраструктуру та завдання митних органів, питання митної економіки, відбору та підготовки кадрів, зарубіжний досвід організації митної справи. Серед публікацій – законодавчі та нормативні документи, монографії, збірники матеріалів наукових конференцій, автореферати дисертацій, статті з періодичних видань та електронні ресурси. Матеріали систематизовано за тематико-хронологічним принципом.

Довідковий апарат складається з передмови, наукового коментаря та іменного покажчика.

Шифр зберігання книги у НБУВ: Ва789853

Шифр зберігання книги у фонді ВДБО: Х81(4УК)я1 Д36

2. Енциклопедія міжнародного права : у 3 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко, В. Н. Денисов (співголови) [та ін.] ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ : Академперіодика. –

Т. 1 : А–Д. – 2014. – 920 с.

Видання є першим в Україні систематизованим зводом знань у сфері міжнародного права. В енциклопедії розкрито зміст основних його понять і категорій. Вміщено статті про міжнародні договори, конвенції, декларації інші документи, учасником яких є Україна. Подано інформацію про міжнародні організації, спеціалізовані органи та установи ООН. Важливе місце відведено міжнародно-правовій практиці, у тому числі міжнародним судовим та арбітражним рішенням, висвітлено міжнародно-правову діяльність України. Значне місце відведено історичним аспектам розвитку міжнародного права і участі України в цьому процесі, починаючи з договорів Київської Русі з Візантією, висвітлено роль УРСР як однієї з держав – засновниць ООН. З видання можна дізнатися про основні міжнародно-правові школи та їх представників.

Статті, що входять до «Енциклопедії», розміщено за алфавітом. У назвах статей, які складаються з кількох слів, їх порядок змінюється (інверсується) для того, щоб на початку стояло головне за значенням слово. За наявності у терміна синонімів їх подано після основної назви статті. Іноземні терміни наведено тією мовою, якою вони вживаються в юридичній практиці.

Довідковий апарат тому містить основні скорочення та перелік скорочень назв періодичних та інших видань.

Шифр зберігання книги у НБУВ: В355618/1

Шифр зберігання книги у фонді ВДБО: Х91я2 Е64

3. Карпатська Україна: до 75-річчя вікопомних подій : бібліогр. покажч. : з фондів Закарпат. обл. універс. наук. б-ки ім. Ф. Потушняка / уклад. М. Б. Бадида ; ред. Л. О. Падяк ; відп. за вип. О. А. Канюка ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. ОУНБ ім. Ф. Потушняка. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2014. – 106 с. : іл.

До покажчика увійшли окремі видання і публікації в періодиці та збірниках, починаючи з 1991 року. Бібліографічні матеріали структуровано за розділами: Законодавчі акти, що увічнюють пам'ять про Карпатську Україну; Карпатська Україна крізь призму часу: події та постаті; Пора Карпатської України на сторінках періодичних видань та збірників; «Минулося, та не забулось!». Карпатська Україна в життєписах письменників, літературних творах та фольклорі; Бібліографічні та довідкові матеріали. У кожному розділі джерела систематизовано за хронологією, а в межах року – за алфавітом. У пошуку персоналій допоможе зорієнтуватися іменний покажчик.

Шифр зберігання книги у НБУВ: Ва790064

Шифр зберігання книги у фонді ВДБО: ТЗ(4УК-ЗАК)я1 К26

4. КНИГА ПАМ'ЯТІ. Кам'янець-Подільська міська спілка ветеранів Афганістану / редкол.: В. Т. Дудко [та ін.] ; рец. А. М. Шупарська. – Кам'янець-Подільський : Сисин Я. І., 2015. – 87 с. : фот.

Метою видання Книги Пам'яті – є увіковічення імен загиблих, померлих від ран, контузій, травм, захворювань військовослужбовців – кам'янчан, які брали участь у бойових діях на території Афганістану в період з грудня 1979 року по лютий 1989 року. У виданні зібрано такі матеріали про полеглих: фотопортрети, короткі біографічні відомості про кожного з них та обставини, за яких вони загинули чи померли, інформацію про місце поховання, відомості про батьків, близьких та рідних. Пошуковий апарат включає основні скорочення та бібліографію.

При створенні Книги Пам'яті використано матеріали центрального архіву Міністерства Оборони Російської Федерації, Книги Пам'яті про радянських воїнів, які загинули в Афганістані, спогади учасників афганської війни, рідних та близьких загиблих, вірші про афганську війну учасників бойових дій в Афганістані.

Шифр зберігання книги у НБУВ: Ва790289

Шифр зберігання книги у фонді ВДБО: ТЗ(4УК-ХМЕ)я2 К53

5. Наші особливі діти. Навчання та виховання дітей з вадами здоров'я: педагогічний і психологічний аспекти : реком. покажч. / упоряд. О. Г. Нуньєс ; М-во культури України, Одес. нац. наук. б-ка ім. М. Горького. – Одеса : ВДРКФ ОННБ ім. М. Горького, 2014. – 137 с.

Черговий покажчик серії «Проблеми. Гіпотези. Відкриття», заснованої у 1975 р., представляє літературу рекомендовану батькам, соціальним працівникам, студентам, громадянам, які цікавляться проблемою спілкування з дітьми, що мають вади здоров'я. Джерела, які інформують про новітні дослідження і відкриття, проанотовано, що допоможе читачеві визначити необхідність ознайомлення з тією чи іншою літературою. Зібраний матеріал упорядковано за тематикою. Довідковий апарат представлено у вигляді глосарія, покажчика авторів, словника-довідника відомих фахівців у галузі невропатології, патопсихології та спеціальної педагогіки. Подано статтю про відомого вченого Ф. Ф. Рау, родина якого присвятила життя допомозі глухим.

Шифр зберігання книги у НБУВ: Ва787842

Шифр зберігання книги у фонді ВДБО: Ч43я1 Н37

6. Нелюба А. Лексико-словотвірні інновації (2014) : словник / А. Нелюба, Є. Редько ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Харків. іст.-філол. т-во. – Харків : Цифра принт, 2015. – 219 с.

У пропонованому науковому словникові вміщено лексико-словотвірні інновації, що з'явилися в різних стилях і різновидах української мови протягом 2014 р. Словникові статті викладено за українським алфавітом, навіть у разі використання латиниці. Наприкінці подано Реєстр задіяних словотворчих засобів, що складаються з префіксальних, конфіксальних, суфіксальних засобів та нових словотворчих основ.

Видання призначено для науковців-філологів, культурологів, працівників засобів масової інформації, письменників та студентів.

Шифр зберігання книги у НБУВ: Ва789922

Шифр зберігання книги у фонді ВДБО: Ш141.4-42я2 Н49

7. Професори Київського університету : біогр. довід. / ред. рада: Л. В. Губерський (голова) [та ін.] ; упоряд.: С. Ю. Алтухова [та ін.] ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ : Київ. ун-т, 2014. – 591 с.

Видання приурочене до 180-річного ювілею Київського національного університету імені Тараса Шевченка і є першою спробою всебічного висвітлення біографій видатних персоналій університету. Довідник уміщує 1710 статей, присвячених професорам університету, від дня його заснування і до наших днів. Статті розташовано за абеткою прізвищ. Кожна включає короткий виклад біографічних відомостей, інформацію про сфери наукових інтересів і досягнень, членство у вітчизняних і закордонних академіях, наукових товариствах тощо. У допоміжному апараті – іменний покажчик.

Шифр зберігання книги у НБУВ: Со33302

Шифр зберігання книги у фонді ВДБО: Ч48(4УК)д.я2 П84

8. Соціальна та превентивна педагогіка : корот. термінол. понят. слов. / уклад.: А. А. Марушкевич, Л. А. Сатановська. – Київ : Лисенко М. М., 2014. – 271 с.

Довідник укладено на матеріалах багатьох словників і наукових праць, вказаних у «Списку використаних джерел». Від аналогічних видань він відрізняється компактністю та інформаційною насиченістю. Відбір термінів і понять зумовлений необхідністю забезпечення фахівців із соціальної та соціально-педагогічної роботи широким колом знань (філософських, соціологічних, психолого-педагогічних, правових, економічних, медико-біологічних, управлінських тощо.), умінь та навичок. 1234 терміни і поняття розміщено в алфавітному порядку.

Допоміжний апарат вміщує перелік термінів та список використаних джерел.

Шифр зберігання книги у НБУВ: Ва787481/2

Шифр зберігання книги у фонді ВДБО: Ч30я2 С69

9. Соціально-економічне становище сільських населених пунктів України : стат. зб. / відп. за вип. О. О. Кармазіна ; Держ. служба статистики України. – Київ : Консультант, 2014. – 186 с.

При підготовці статистичного збірника використано дані п'ятого суцільного обстеження соціально-економічного становища сільських населених пунктів за формою державного статистичного спостереження № 1-село «Соціально-економічна характеристика сільського населеного пункту станом на 1 січня 2014 року», що заповнювалась працівниками сільських, селищних, міських рад, на території яких розташовані сільські населені пункти.

Збірник містить такі розділи: Демографічна ситуація; Зайнятість сільського населення; Сільське господарство; Житловий фонд та житлові умови населення; Умови життя; Соціальна інфраструктура.

Шифр зберігання книги у НБУВ: Со33150/2

Шифр зберігання книги у фонді ВДБО: У8(4УК)я2 С69

10. Тарас Шевченко та Університет св. Володимира. Спогади сучасників : анот. бібліогр. покажч. / упоряд.: В. Г. Несторенко, Н. В. Кошлякова, Т. О. Холоша [та ін.] ; Київ. Нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Нац. музей Т. Шевченка. – Київ : Київ. ун-т, 2014. – 223 с. : іл.

Покажчик містить бібліографічні описи друкованих та архівних матеріалів про роботу Т. Шевченка в Археографічній комісії при Університеті св. Володимира, зв'язки з Кирило-Мефодіївським товариством, допомогу недільним школам. Включено відомості про унікальні малярські роботи Шевченка, створені за завданням Археографічної комісії, меморіальні речі митця, що зберігаються в Національному музеї ім. Тараса Шевченка та інших музеях України. Допоміжний апарат становлять: алфавітний покажчик малярських робіт Т. Шевченка, відомості про згадані видання, анотований покажчик осіб, іменний покажчик, географічний покажчик, словник та скорочення.

Шифр зберігання книги у НБУВ: Ва786385

Шифр зберігання книги у фонді ВДБО: д Ш37.106

11. Українська історико-педагогічна наука у дзеркалі тематики дисертаційних досліджень (1995–2014) : хронол.-темат. покажч. / авт. і наук. ред. О. В. Сухомлинська ; упоряд.: Н. М. Коляда [та ін.] ; рец.: Л. Д. Березовська, Н. П. Дічек ; Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини, НАПН України. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – 356 с.

У хронологічно-тематичному покажчику представлено тематику дисертаційних досліджень з історії педагогіки на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата педагогічних наук, затверджених за останніх 19 років зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, а також інших спеціальностей з педагогічних наук. Видання укладено за двома

частинами. Перша – хронологічний показник затверджених тем дисертаційних досліджень зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, друга – показник за тематичною спрямованістю дисертаційних досліджень. Довідковий апарат містить: показники за темами та авторами досліджень, іменний показник персоналій.

Шифр зберігання книги у НБУВ: Со33389

Шифр зберігання книги у фонді ВДБО: Ч33я1 У45

12. Фоменко Д. Мідні гравірувальні дошки українських друкарень XVII–XIX ст. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог / Д. Фоменко, І. Цинковська, Г. Юхимець ; редкол.: О. Онищенко (голова) [та ін.] ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : Академперіодика, 2014. – 358 с. : 208 с. іл.

Каталог складається з переліку мідних гравірувальних дошок українських друкарень XVII–XIX ст. із фондів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, що є рідкісними і цінними пам'ятками української культури та мистецтва, які ще ніколи не були опубліковані. Колекція налічує 329 артефактів і репрезентує широкий спектр видів і жанрів мистецтва гравюри в Україні, а також художні особливості київської, чернігівської, львівської, почаївської шкіл. Під час роботи над каталогом було проведено атрибуцію досліджуваних артефактів: встановлено, де можливо, авторство і дату виконання, розкрито тематику і сюжети, прізвища зображених осіб, назви архітектурних споруд, розшифровано написи тощо. На базі отриманих даних здійснено розгорнутий науково-аналітичний опис кожного артефакту: детальний опис основного зображення, наведення всіх підписів, написів, додаткових зображень на лицьовому боці і на звороті кожної гравірувальної дошки, із зазначенням їхнього місцезрештування та збереженням орфографії і графіки цих написів.

Науково-довідковий апарат складається з іменного показника, показників назв творів, зображених осіб, назв зображених місцевостей та архітектурних пам'яток, зображених гербів, списку видань, посилання на які подаються скорочено, списку використаних джерел та списку скорочень.

Шифр зберігання книги у НБУВ: Вс59050

Шифр зберігання книги у фонді ВДБО: Ч611(4УК0я1 Ф76